

آیا جزوه را از سایت ما دانلود کرده اید؟

کتابخانه الکترونیکی **PNUEB**

پیام نوری ها بشتابید

مزایای عضویت در کتابخانه **PNUEB**:

دانلود رایگان و نامحدود خلاصه درس و جزوه

دانلود رایگان و نامحدود حل المسائل و راهنما

دانلود کتابچه نمونه سوالات دروس مختلف پیام نور با جواب

WWW.PNUEB.COM

کتابچه نمونه سوالات چیست:

سایت ما **افتخار** دارد برای اولین بار در ایران توانسته است کتابچه نمونه سوالات تمام دروس پیام نور که هر یک حاوی تمامی آزمون های برگزار شده پیام نور (تمامی نیمسالهای موجود **فتی الامکان** با **جواب**) را در یک فایل به نام کتابچه جمع آوری کند و هر ترم نیز آن را آپدیت نماید.

مراحل ساخت یک کتابچه نمونه سوال

(برای آشنایی با زحمت بسیار زیاد تولید آن در هر ترم):

دسته بندی فایلها - سرچ بر اساس کد درس - پسابندن سوال و جواب - پیدا کردن یک درس در نیمسالهای مختلف و پسابندن به کتابچه همان درس - پسابندن نیمسالهای مختلف یک درس به یکدیگر - وارد کردن اطلاعات تک تک نیمسالها در سایت - آپلود کتابچه و فیلدی موارد دیگر..

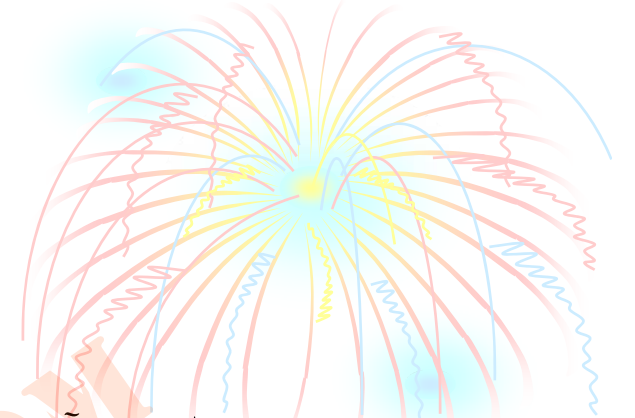
همچنین با توجه به تغییرات کدهای درسی دانشگاه استثنائات زیادی در ساخت کتابچه بوجود می آید که کار ساخت کتابچه را بسیار پیچیده می کند.

WWW.PNUEB.COM

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتابخانه الکترونیکی **PNUEB**

WWW.PNUEB.COM

نام درس: فلسفه آموزش و پرورش

رشته: علوم تربیتی

تعداد واحد: ۲ واحد

پیش نیاز: کلیات فلسفه

نام منبع: فلسفه تربیت

مؤلف: دکتر عیسی ابراهیم زاده

انتشارات: دانشگاه پیام نور

تهیه کننده: محمد هاشم رضایی- عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور

Payam Noor University Ebook

PNUeb

...کتابخانه الکترونیکی پیام نور....

گفتار اول: فلسفه چیست؟

هدف کلی:

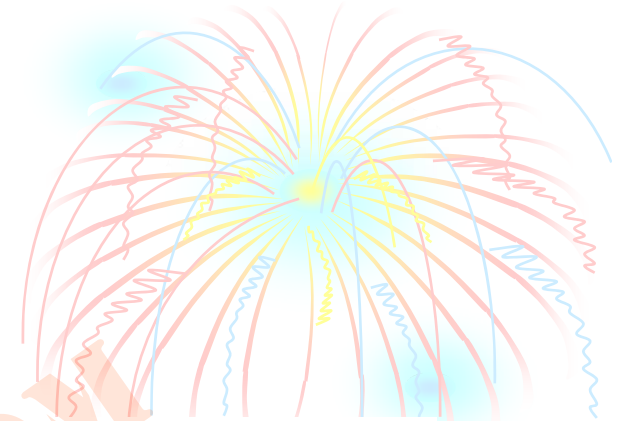
آشنایی با مفهوم، تعریف، موضوع، هدف و ابعاد گوناگون
دانش فلسفه

WWW*PNU*ED*COM

تعریف تعریف

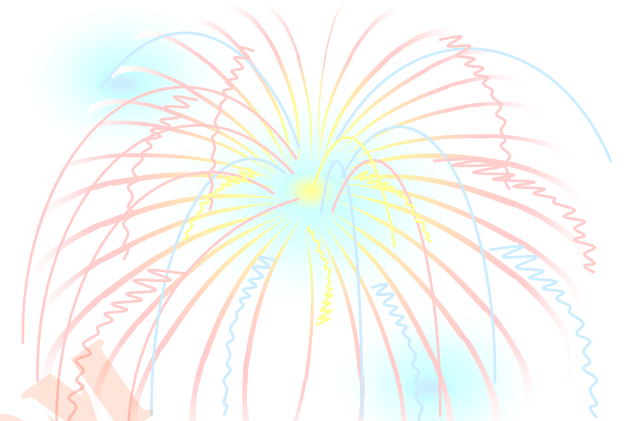
تعریف در لغت یعنی شناساندن و منظور از آن این است که پدیده یا امری یا شیئی را به طور جامع به دیگران بشناسانیم. طوری که گوینده و شنونده یا نویسنده و خواننده دارای درک مشترکی از آن باشند. بنابراین می توانیم نتیجه گیری کنیم که:

۱. تعریف با کلمه یا عبارتی توصیفی آغاز می شود.
۲. کلمات یا صفاتی را برای تعریف بکار می بریم که

بسیاری از مردم مخصوصاً متخصصان و اهل فن آنها را
برای چیز مورد تعریف پذیرفته اند و به صورت
معیار یا میزان درآمده اند.

۳. در تعریف پدیده یا شیئی مورد نظر یا چیزی از جانب
خود اضافه نمی کنیم یا اگر خواستیم اضافه کنیم چنان
به تبیین آن می پردازیم که همگان آنرا بپذیرند

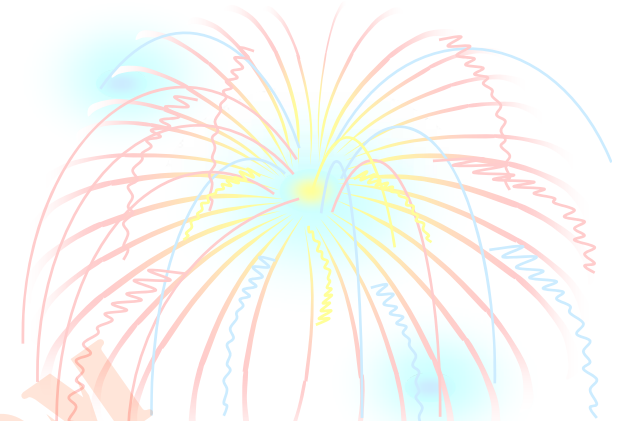

اینگونه تعریفها را در اصطلاح تعریف توصیفی می نامند.
زیرا ما کاری جز توصیف یا بیان حالت، چگونگی و
ویژگیهای پدیده مورد نظر انجام نمی دهیم.

گرچه در مورد این قبیل تعریفها بین اکثر مردم یا گروهی
از آنان اتفاق نظر نسبی وجود دارد. معهذا یا نمی توانیم
و یا احتمالاً نمی خواهیم همه مفاهیم را به ترتیبی که
ذکر شد تعریف کنیم.

در این موارد ما ناچاریم آنچه را که قادر به بیان آن هستیم
یا تمایل داریم بیان کنیم به صورت تعذیفی ویژه ارائه
دهیم. این قبیل تعریفها را تعریف دستوری یا تجویزی یا
تعریف قراردادی می نامند. شخص در ارائه این نوع
تعریف خود را آزاد احساس می کند و آنچه را که
درست می داند بکار می برد.

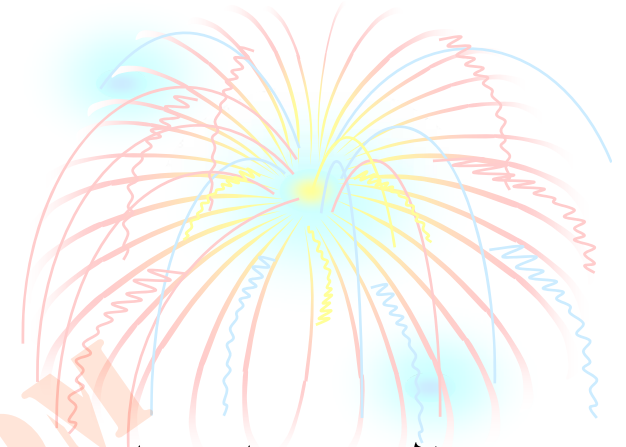

یک راه دیگر هم برای رسیدن به تعریف این قبیل مفاهیم وجود دارد و آن تجزیه و تحلیل آنها است. این قبیل تعریف را تعریف تحلیلی می گویند.

WWW*PNU*IR

تعریف فلسفه

شاید ساده ترین راه تعریف فلسفه معنی کردن این واژه باشد. فلسفه، فیلسوفیا، از دو کلمه یونانی فیلو به معنی دوستدار و سوفیا به معنی دانایی ترکیب یافته است. به این ترتیب فلسفه یعنی دوستداری دانایی. این واژه تقریباً دقیق و راهبر به معنا است، زیرا هم خواستگاه و هم مقصد فلسفه را روشن می سازد. یعنی خواستگاه فلسفه عشق و دوست داشتن و مقصد آن دانش و معرفت است. فلسفه نوعی شناخت یا معرفت است.

فلسفه یا شناخت فلسفی محصول تفکر و اندیشیدن یا به قولی محصول فلسفیدن است. فلسفیدن حالتی است که در آن تمام نیروی معنوی انسان برای شناختن متمرکز می شود و رنگ ممتاز آن توجه به شناسایی است که فلسفه محصول این حالت است.

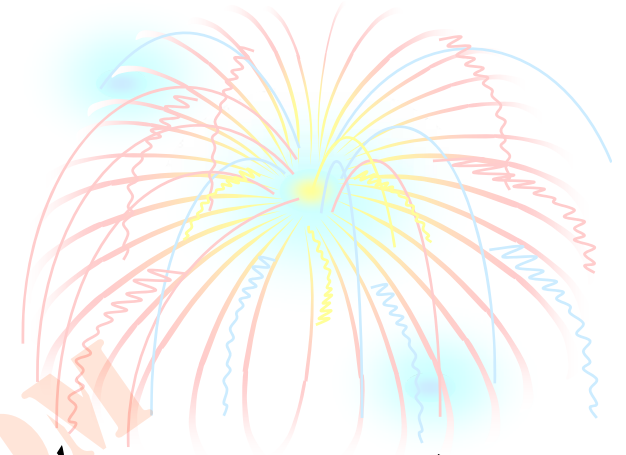
WWW.PNUWEB.COM

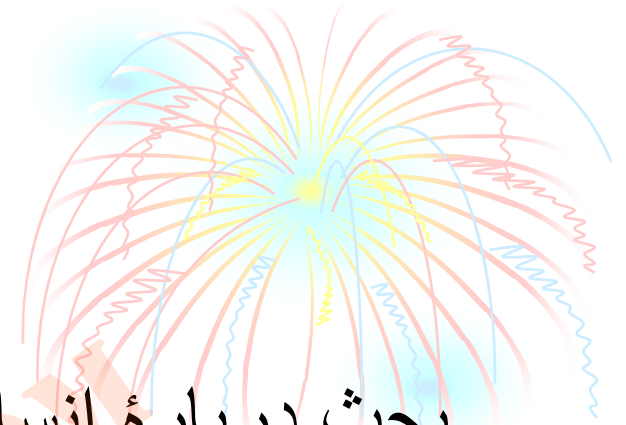
می توانیم تعریف زیر را برای فلسفه در معنای خاص نتیجه گیری کنیم بدون اینکه آن را یک تعریف جامع و مانع و شناساننده و مورد قبول همگان بدانیم. چون چنین چیزی تقریباً امکان پذیر نیست. فلسفه عبارت است از بررسی و شناخت تحلیلی و انتقادی مسائل اساسی زندگی انسان به صورت یک کل یا بخشی از آن در ارتباط با کل.

موضوع و هدف فلسفه

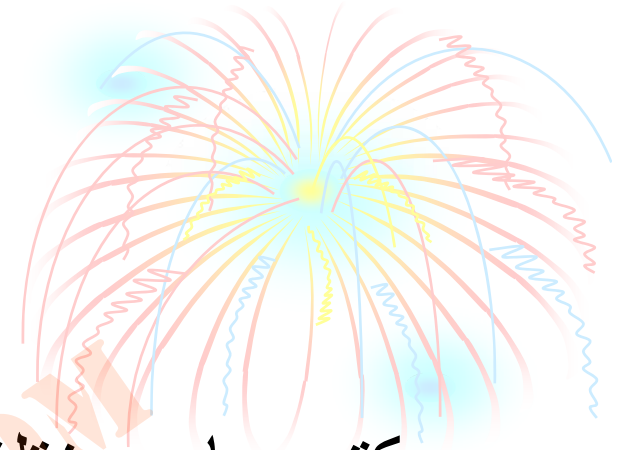
در دوره های قبل کوشش فلسفه و فیلسوف در جهت شناخت حقیقت و ذات هستی ها با روشهای استدلال عقلی صرف می شد یعنی بیشتر جنبه هستی شناسی مطلق داشت ولی بعد از رنسانس هم آنها مصروف شناسایی ارزش حقیقت و ماهیت آن شد و فیلسوفان به راههای استفاده عملی از معرفت و علم در زندگی روزمره توجه کردند به این ترتیب پیشرفت علوم طبیعی آنها با استفاده از روشهای تجربی را سبب شدن، در صورتی که همین رشته ها قبلاً هم با روشهای عقلی مطالعه می شدند.

چنین بررسی هایی به نوبه خود موجب پیدایش موضوع تازه ای برای مطالعه شد که به معرفت شناسی یا شناخت شناسی معروف است. البته موضوع شناخت قبلاً نیز در فلسفه مطرح بود و فیلسوفان قدیم هم به آن توجه داشتند. آنچه این دوره را از دوره های قبل متمایز می سازد و کنار گذاشتن مسائل دیگر و پرداختن صرف به مسئله شناخت بود.

بحث دربارهٔ انسان، طبیعت و شناخت به شکل تازه ای مطرح شد و مکاتب جدید فلسفی پایه گذاری گردید. مکاتب تجربه گرایی به پیشوایی فرانسیس بیکن در انگلستان، عقل گرایی به پیشوایی رنه دکارت در فرانسه، نقد گرایی به رهبری امانوئل کانت در آلمان و اثبات گرایی به رهبری اگوست کنت در فرانسه، تکامل گرایی به رهبری هربرت اسپنسر در انگلستان و بالاخره عمل گرایی به رهبری ویلیام جیمز و جان دیوئی بیشتر در امریکا از جمله آنها هستند.

مکتب های مختلف فلسفی پاسخهای گوناگون به این سؤال دارند که بعضی از مهمترین آنها عبارتند از:

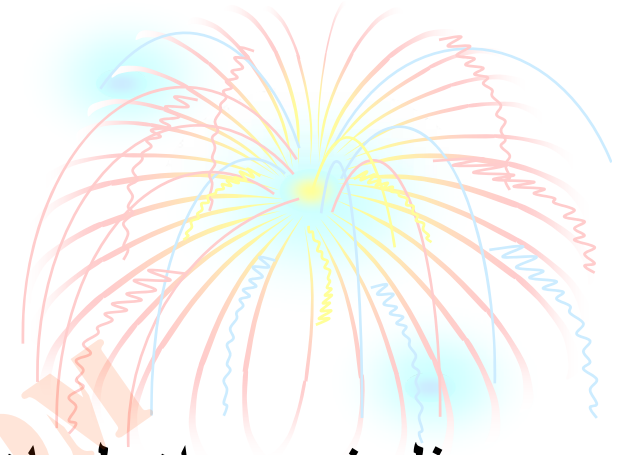
۱. نظریه شناخت: مطابق این نظریه موضوع فلسفه ماهیت شناخت است

۲. نظریه ارزشها: علوم آنچه را که هست بررسی می کنند

۳. نظریه انسان گرایان: در این نظریه انسان به عنوان شرط اصلی و بنیاد هر چیز دیگر است

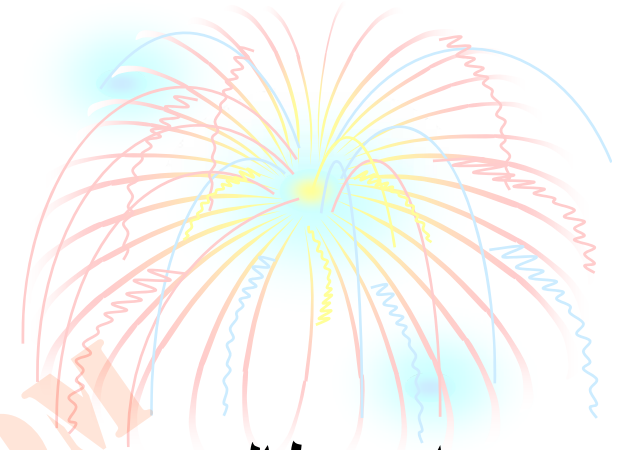

نظریه تحلیل زبان: به اعتقاد طرفداران این نظریه فلسفه ساخت زبانی علوم دیگر را بررسی می کند و به گفته ویتگنشتاین هیچ جمله فلسفی وجود ندارد. آنچه هست فقط توضیحات جمله ها است. وی و اکثر اثبات گرایان منطقی معاصر از این نظریه طرفداری می کنند.

فلسفه هم از لحاظ روش و هم از لحاظ هدف با علوم فرق دارد. بنابراین به اعتباری می توان گفت که فلسفه بیش از علوم به ریشه ها و بنیادها نفوذ می کند و می کوشد آنجا که علوم دیگر قانع شده و ایستاده اند باز هم به کاوش بپردازد و پرسش مطرح سازد.

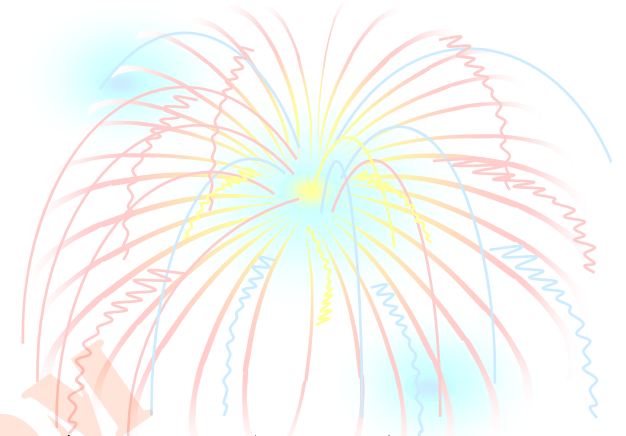
WWW.PNUWEB.COM

از مطالعه مجموع آنچه گفته شد می توان نتیجه گرفت که
موضوع فلسفه در دو حوزه مهم و وسیع خلاصه می
شود:

۱. متافیزیک که از آن به عنوان معرفت به شناسایی و
هستی تعریف می کنند و خود شامل دو بخش عمده
است:

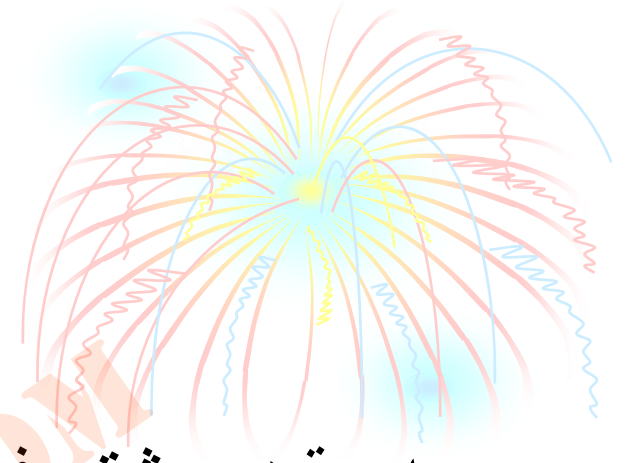
(الف) هستی شناسی که به بحث از مطلق وجود یعنی هستی

عاری از هر قیدی می پردازد.

(ب) شناخت شناسی یا نظریه معرفت که درباره امکان شناخت یا امکان شناخت جهان و ماهیت خود شناخت بحث می کند. شناخت شناسی در حقیقت مدخل مابعد-الطبیعه است.

۲. ارزش شناسی یا فلسفه ارزشها که ماهیت آرمانها یا ارزشهای مطلق یا خیر و زیبایی را مورد بحث قرار می دهد.

به عقیده بیشتر فیلسوفان موضوعات عمده فلسفه به معنای کلاسیک آن سه موضوع هستی‌شناسی، شناخت‌شناسی و ارزش‌شناسی است. اگرچه ممکن است برخی از فلاسفه معاصر با این نظر موافق نباشند.

WWW.PNU.EB

اهداف فلسفه

۱. بدست آوردن یک نظریه از کل هستی یا بودن
۲. کشف مفاهیم و معانی و ارزشهای اشیاء و امور و پدیده ها به طور کلی
۳. تحلیل و انتقاد از فرضها و مفاهیم
۴. سرانجام کمک به مردم در گسترش جهان بینی سالم و بهره مندی از یک زندگی سالم انسانی

گفتار دوم: تربیت چیست؟

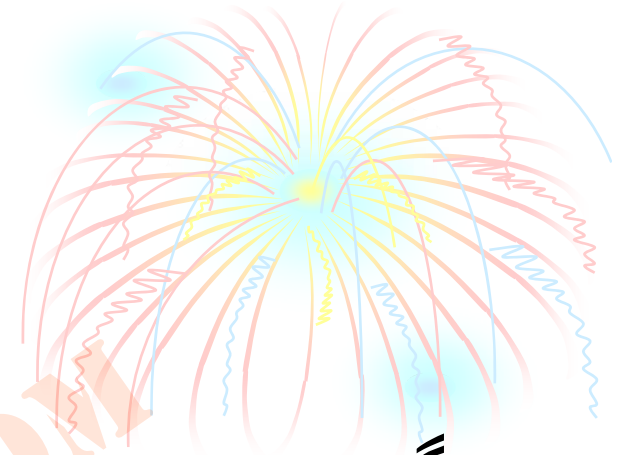
هدف کلی:

آشنایی با تعریف، مفهوم و ابعاد گوناگون تربیت

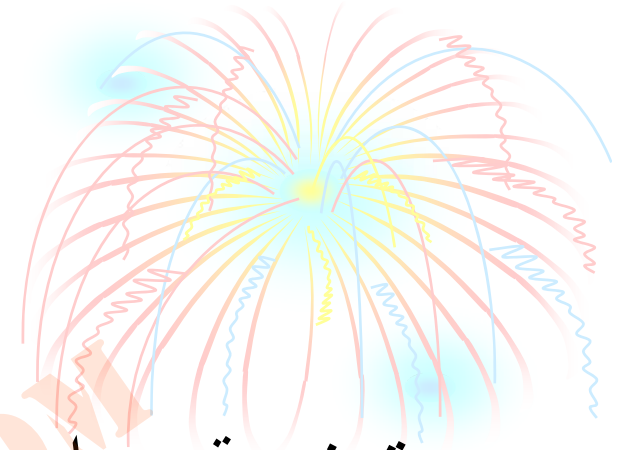
WWW*PNUeB*COM

تربیت در جریان زندگی انسان نقش مهم و اساسی دارد. ارائه یک تعریف جامع و مانع از تربیت قدری مشکل به نظر می‌رسد. به همین دلیل اغلب کسانی که در این راه تلاش کرده یا می‌کنند، بالاخره یا به تعریف تجویزی یا قیدی از تربیت روی می‌آورند و یا مانند فلاسفه پیرو مکتب تحلیل زبان به جای تعریف معین از تربیت به تحلیل و تبیین مفهوم آن با توجه به مصادیق می‌پردازند.

گروه سومی هم وجود دارد که دادن تعریف معین و مشخص از تربیت را ممکن می دانند و عقیده دارند برای اینکه بین تربیت نظری و تربیت عملی تناسب و هماهنگی وجود داشته باشد لازم است که تعریف روشنی از تربیت بدست داد. بعضی نیز مانند پیترز از ملاکها و معیارهایی سخن می گویند که بتوانند آن را از سایر فعالیت ها جدا کنند.

پیترز عقیده دارد که تربیت مستلزم:

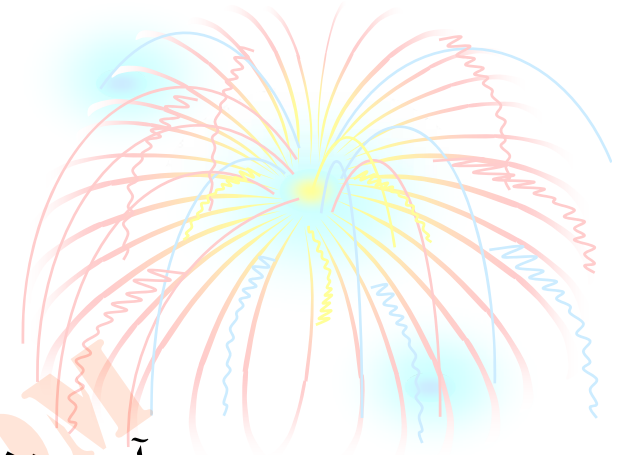
- انتقال ارزشهایی است که افرادی آنها را پذیرفته اند و می خواهند به دیگران منتقل نمایند
- شناخت و معرفت مؤثر است
- کاربرد روشهای خاص برای انتقال معرفت و ارزش است

در واقع پیترز تربیت را فرایندی می داند که دارای محتوی و روش است.

معنی و مفهوم تربیت

برای رسیدن به تعریف تربیت بحث را با توجه به معانی لغوی تربیت و اصطلاحاتی که مترادف آن بکار می روند پی می گیریم.

۱. تعلیم یا آموزش: این واژه در لغت نامه دهخدا به معنی آموختن، بیآگاهانیدن، آموختن، آگاهانیدن، کسی را چیزی آموختن، آموزانیدن و... آمده است
۲. تربیت یا پرورش: در همان جا، پروراندن، پروردن،

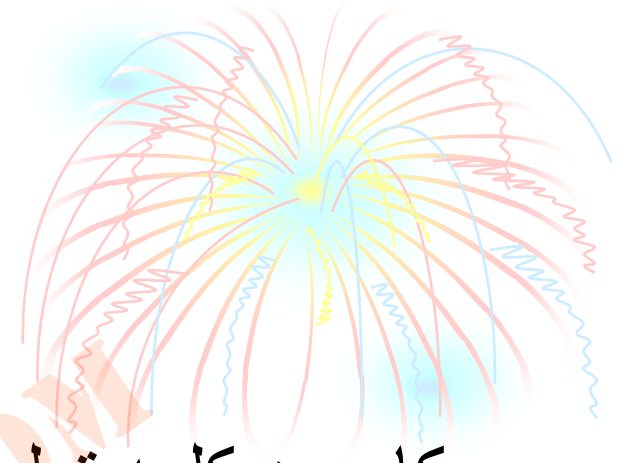

پروردن و آموختن معنی شده است.

از سوی دیگر در زبان فارسی، هر دو کلمات تعلیم و تربیت هم در مورد انسان و هم در مورد حیوان بکار می روند و تربیت حتی درباره گیاهان نیز کاربرد دارد. اما کلمه در مورد انسان دارای کاربرد عمیقتر و وسیعتری است. در مفهوم لغوی به کار بردن کلمه تربیت از پرورش عضلات بدن تا کمالات معنوی را شامل می شود.

بنابر این آنچه از واژه تربیت استنباط می شود این است که تربیت شامل ایجاد یا فعلیت بخشیدن هر نوع کمالی در انسان می شود که مطلوبیت و ارزش داشته باشد. این کمال گاهی جنبه شناختی دارد که به دانش، شناخت و آگاهی انسان مربوط می شود گاهی نیز جنبه کنشی یا حرکتی دارد که به رفتارها و اعمال عینی انسان که اغلب دارای مظاهر جسمانی هستند مربوط می شود و بالاخره گاهی جنبه گرایشی یا عاطفی دارد که با نگرش، اعتقاد، ایمان و علایق، احساسات انسان مرتبط است.

کاربرد کلمه تعلیم و تربیت در مورد غیر انسان آنهم برای دست اندرکاران علوم تربیتی مسامحه آمیز است و اهل فن هر دو آنها را در مورد انسان بکار می برند.

۳. تعلیم و تربیت یا آموزش و پرورش: کاربرد این واژه مرکب که به معنای واحدی دلالت دارد در زبان فارسی تاریخچه طولانی ندارد و احتمالاً از آغاز قرن اخیر فراتر نمی رود.

۴. تدریس: به فعالیت خاصی گفته می شود که به وسیله معلم انجام می گیرد تا شاگردان مطلبی را بیاموزند.
۵. مهارت آموزی یا عادت دادن: این عمل ایجاد مهارت در افراد از طریق تمرین و تکرار و کارورزی است.

WWW.PNUeB.COM

Payam Noor University Ebook

PNUeB

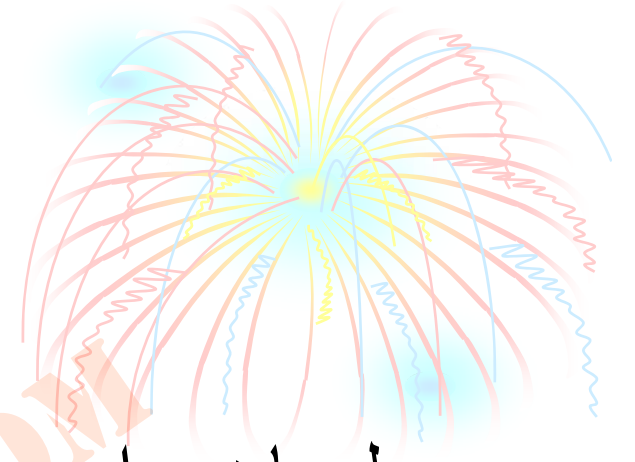
...کتابخانه الکترونیک پیام نور...

ماهیت تربیت

آیا تربیت فن یا هنر است؟

درست بر سر همین مسئله است که بیشتر صاحب نظران تربیتی اختلاف نظر دارند. مثلاً بعضی از آنان تربیت را فن و بعضی دیگر آنرا نوعی هنر می دانند. برخی هم با دلایلی که ارائه می دهند آنرا نوعی علم می خوانند.

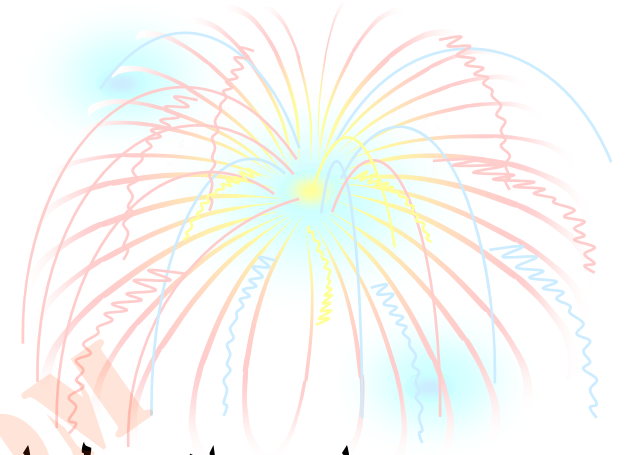

معلم باید برای روشن شدن کار خود و منظم و منطقی
عمل کردن در جریان تربیت به تدوین نظریه تربیت یا
لااقل نظریه تدریس اقدام کنند.

WWW*PNU*IR

هرگاه علمای تربیتی بتوانند در مورد مسائل خاص خود دست به پژوهش بزنند و این پژوهش هم پژوهش کاربردی باشد و نتایج بدست آمده از این پژوهش از خاصیت نظم پذیری و قدرت پیشبینی برخوردار باشد می توان تربیت را نیز یک علم دانست. با توجه به این نکته که خاصیت نظم پذیری و قدرت پیش بینی قوانین حاصل از این نوع پژوهشها به قدرت و استحکام سایر علوم نیست باید گفت که علم تربیت هنوز دوران نوزادی خود را می گذراند.

بسیاری از علمای تربیتی هنوز هم دوست دارند به علت استفاده های فراوانی که از تحقیقات و یافته های علوم دیگر و حتی فلسفه می برند این رشته از دانش بشری را به جای علم تربیت یا تربیت شناسی با اصطلاح آشنای علوم تربیتی بنامند.

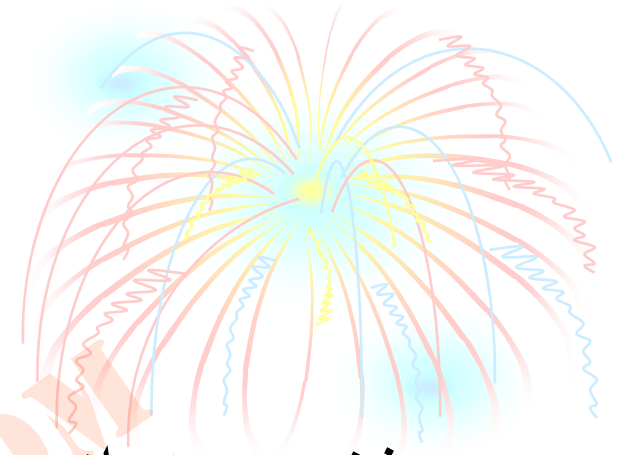
WWW.PNUWEB.COM

عناصر تربیت

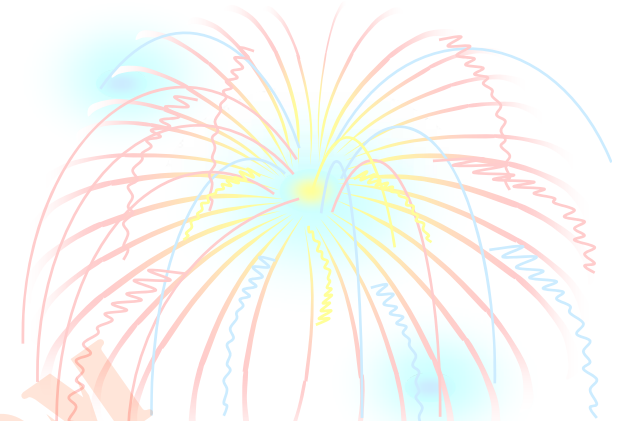
گذشته از مسئله فن، هنر، یا علم بودن تربیت که زمینه های مناسبی برای اختلاف نظر در مورد ماهیت تربیت هستند. زمینه های دیگری نیز برای اختلاف نظر صاحب نظران تربیتی وجود دارند. عناصری که در یک جریان تربیتی مداخله می کنند از جمله آنها است.

یکی از این عناصر مورد اختلاف، جامعه و دخالت آن در جریان تربیتی است. بدین معنی که بعضی از متخصص های تربیتی علاوه بر مربی و متربی جامعه را نیز جزء عناصر تربیت محسوب می کنند.

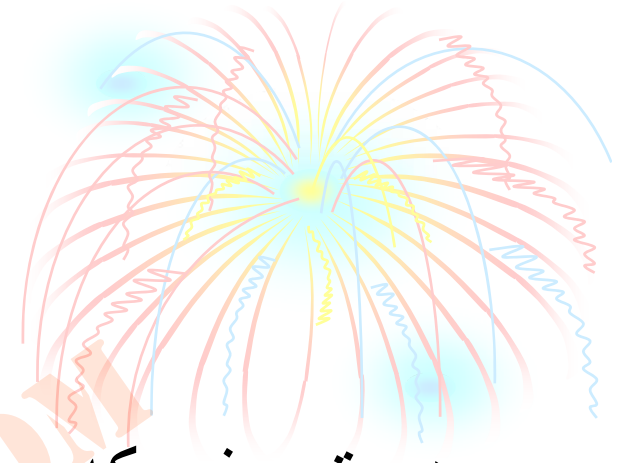
بیشتر دست اندر کاران تربیت در این مورد موافقت دارند
که تربیت به عنوان تأثیر ارادی بزرگسالان روی
خردسالان به منظور سوق دادن آنها به حالت بزرگسالی
تلقی گردد.

WWW.PNUeB.COM

کرشن اشتاینر می گوید : عمل تربیتی عملی قائم به ذات است که لازمه هر جامعه انسانی است. این عمل هدفی طبیعی را که آدم منزوی بدون برخورداری از کمک جامعه می تواند بدان نائل شود دنبال نمی کند.

صرف توجه به جنبه اجتماعی یا فردی تربیت، نمی تواند گویای این معنا باشد که جامعه از عناصر واقعی آن که در ماهیت تربیت نهفته است باشد. به طور کلی تعریف تربیت به عنوان تأثیر یک فرد یا گروهی از افراد بر روی فرد دیگر، بسیار کلی و ناروشن است.

در تعریفی که می خواهیم از تربیت ارائه دهیم اشاره به نقش دو عامل مربی و متربی لازم بنظر می رسد این بدان معنی است که تربیت مانند یک جریان طبیعی یا مکانیکی یک سویه نیست که از مربی آغاز و به رشد و کمال متربی و تغییر در رفتار وی ختم گردد.

محتوی تربیت

هر فرایند تربیتی به نحوی از انحنای دارای محتوی است البته مکاتب مختلف با مسئله محتوی یا با اصطلاح برنامه تربیتی برخورد‌های متفاوتی دارند. ولی در مجموع هر تربیتی حتی تربیت کودک مدار افراطی به نوعی محتوای تربیتی که با رغبت‌ها و علایق شاگردان منطبق باشد عقیده دارند.

روش تربیت

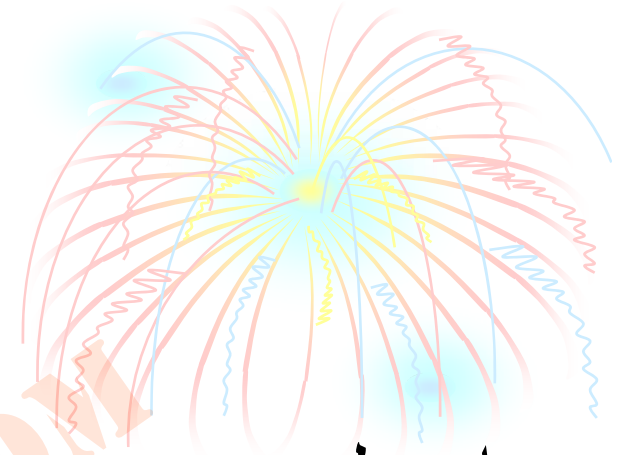
وقتی از هدف و محتوای تربیت سخن می رانیم طبعاً مسئله روش تربیتی نیز مطرح می شود. البته شاید روش از اهمیتی که محتوا دارد برخوردار نباشد ولی روشهای تربیتی نیز به نوبه خود می توانند خشک و غیر قابل انعطاف و احياناً خشن و در نتیجه نامطلوب باشند و برعکس ممکن است منطبق بر نیازها و علایق و شخصیت کودک به عنوان انسانی بالقوه دارای اراده و مختار باشند که تا حد زیادی مطلوب و با ارزش است

اصول تربیت

در کتاب اصول آموزش و پرورش اصول به معنی تکیه گاهها و یا مبانی نظری و عقلانی تربیت تلقی شده و چنین آمده است: "اصول هم عبارت از تکیه گاههای نظری است که از عوامل موجود در حیات استخراج شده اند و هم آنرا به عنوان ملاک عمل باید در نظر گرفت."

هوشیار برای بدست آوردن اصول منابعی مانند مطالعه زندگی فردی و جمعی نوع انسان، عوامل موجود در حیات انسان، انتظاراتی که مردم از دستگاه تربیتی دارند و بالاخره فرهنگ جامعه را معرفی می کند. بر این اساس اصول تربیت را به ۶ اصل: اصل فعالیت، آزادی، فردیت، کمال، سندیت، اعتبار و اجتماع محدود می کند.

اصول موضوعی تربیت از دو منشاء سرچشمه می گیرند.
اول اصولی که از جهان بینی و ایدئولوژی اخذ می شوند.
دوم اصولی که از علوم و معارف دیگر استخراج می
گردند . این تقسیم بندی تا حدودی از نابسامانی های
موجود در زمینه ماهیت اصول تربیتی و منشاء آنها
جلوگیری می کند و معیار قابل قبولی برای مقوله بندی
اصول موضوعی تربیت بدست می دهد.

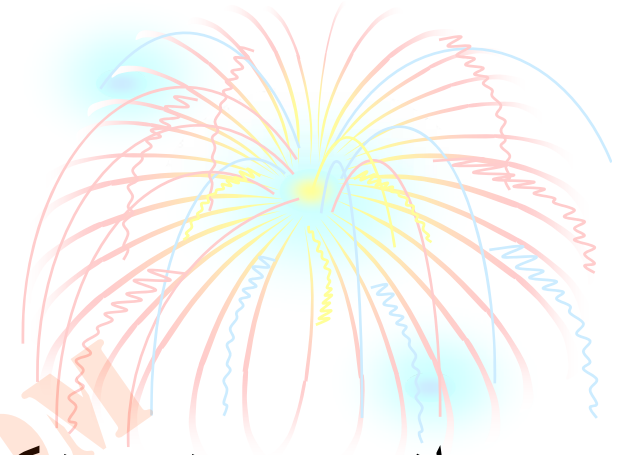
موضوع تربیت

اصولاً موضوع تربیت به طور اعم موجودی است که نشو و نمو یا رشد می کند و بالقوه استعداد بالندگی را دارد و بطور اخص انسان کمال پذیری است که در صدد تغییر مطلوب حیات و زندگی خود می باشد و بالقوه قابلیت رسیدن به عالیترین مراحل کمال را دارد.

مراحل تربیت

۱. مرحله پرستاری
۲. مرحله تأدیب
۳. مرحله تعلیم
۴. مرحله خودسازی

WWW*PNUWEB*COM

از جمع بندی نکاتی که تا کنون ذکر شد می توان تعریف زیر را برای تربیت بیان کرد، بدون آنکه مدعی شویم این تعریف کاملترین تعریف مورد قبول همگان است .
تربیت عبارت است از فراهم کردن زمینه ها و عوامل برای شکوفا کردن و به فعلیت رساندن استعداد های بالقوه انسان و حرکت تکاملی او به سوی هدف مطلوب ،منطبق بر اصولی معین و برنامه ای منظم و سنجیده .

گفتار سوم: فلسفه تربیت

هدف کلی:

آشنایی با بنیادهای فلسفی تربیت و درک ارتباط فلسفه با تربیت.

WWW*PNUWEB*COM

رابطه فلسفه با تربیت

در اینکه آیا فلسفه با تربیت ارتباط دارد یا نه؟ و اگر دارد این ارتباط در چه جنبه هایی است؟ نظریات متفاوتی بیان شده است .

- نظر اول این است که تربیت در تدوین نظریه ها ، انتخاب موضوعات و حتی روش شناسی خود از نظریه های فلسفی کمک میگیرد .
- نظر دوم این است که تربیت شاخه ای از معارف بشری است که می تواند یافته های فلسفه را بکار گیرد .

مسائل اساسی فلسفه ارتباط نزدیکی با تربیت دارد، مثلاً:

۱. تربیت انسان باید دارای هدف و مقصود و غایتی باشد
معلم به طور عمده برای رشد فکری یا عقلانی
شاگردان خود تلاش می کند.

۲. یک غرض اصلی دیگر از تربیت در همه زمانها
پرورش اخلاقی انسانها بوده و هست

۳. در حالی که فلسفه راهنمای عمل تربیتی است، تربیت نیز با
تحقیقات خود اطلاعات اساسی برای داوریهای فلسفی
فراهم می سازد.

فلسفه تربیت

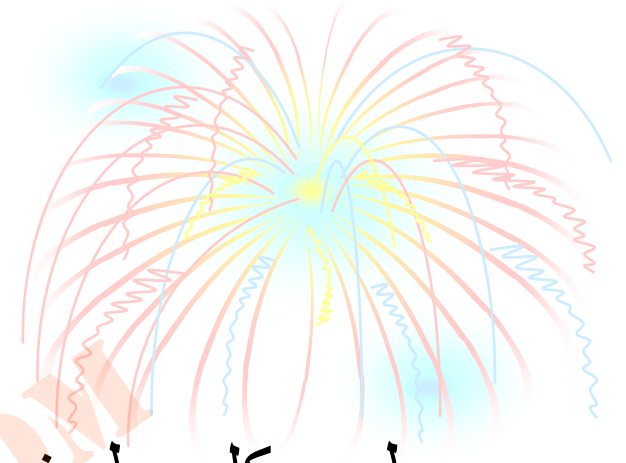
فلسفه تربیت در جستجوی ایجاد نظریه هایی درباره ماهیت انسان، جامعه و جهان می باشد، تا بتواند توسط آنها داده های گاه متعارض پژوهشهای علوم رفتاری را نظم بدهد و هدفهایی را که تربیت باید تعقیب کند، و وسایلی کلی را که در نیل به آنها می تواند بکار ببرد معلوم نماید.

تربیت و گرایشهای فلسفی

ضرورت انسجام عقاید

اندیشه سازان در مورد هستی و زندگی بیشتر از هر چیزی تحت تأثیر تربیتی است که در مورد او اعمال شده یا کسب کرده است.

WWW.PNUeB.COM

بطور کلی طرز برخورد هرکسی با جهان، چه از لحاظ نگرش و چه از لحاظ کنش گرایشهای او را بازگو می کند. این مسئله در آموزش و پرورش یا در تربیت از اهمیت خاصی برخوردار است.

WWW.PNUWEB.COM

بهترین راه برای داشتن انسجام در نگرش داشتن سه ویژگی عمده است

۱. تمایل به گرد آوری هرچه بیشتر اطلاعات به منظور بررسی یک مفهوم یا یک موقعیت
۲. تمایل و آمادگی برای نفوذ به عمق یک مسئله
۳. تمایل به برداشتها، دریافتها و نگاه جدید به مسائل آشنا

تعریف مکتب

مکتب به گروهی از افراد به ویژه اندیشمندان، روشنفکران و هنرمندانی گفته می‌شود که افراد، آثار و سبک آنها تأثیر اجتماعی مشترکی داشته و یا از نظر اعتقادی دارای وحدت نظر باشند.

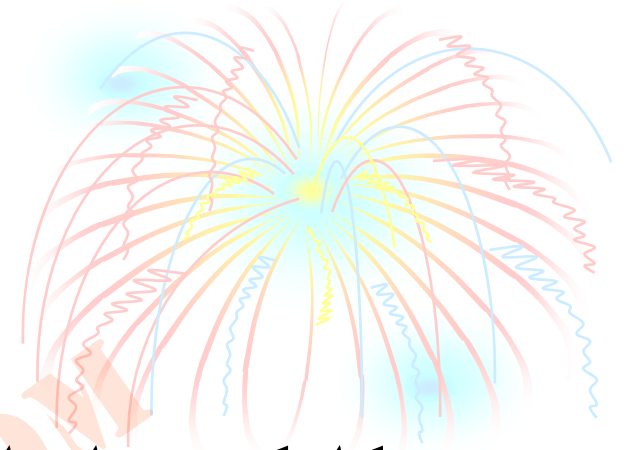
WWW.PNUeB.COM

رابطه مکاتب فلسفی و مکاتب تربیتی

دو نوع رابطه میان مکاتب تربیتی و مکاتب فلسفی می تواند وجود داشته باشد.

- اول ممکن است یک سری آرای تربیتی منظم و منسجم بطور مستقیم یا غیر مستقیم از آرا و عقاید یک فیلسوف یا یک مکتب فلسفی انتزاع شود.
- گاهی، سنن، آداب اجتماعی و نهادهایی در جامعه ای به وجود آمده اند که منجر به نوع خاصی از تربیت انسانها شده است و شخصی یا اشخاصی با مطالعه این زمینه ها

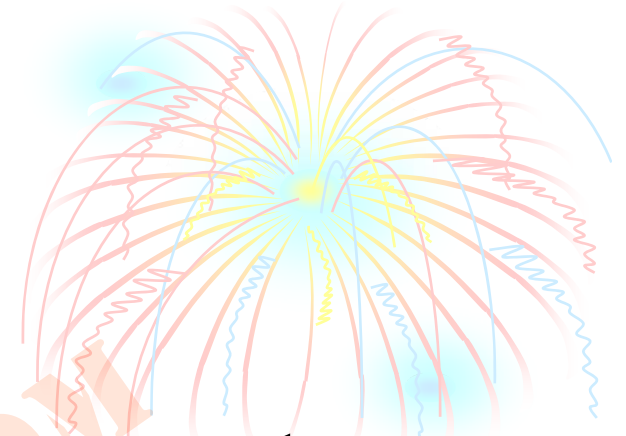
و کارکرد نهادهای اجتماعی، عناصر بنیادی این سنتها و عملکردها را شناخته و کشف می کنند سپس آنها را به طور منظم و منسجمی تدوین می کنند.

WWW.PNUeB.COM

گفتار چهارم: پندار گرایی و تربیت

هدف کلی

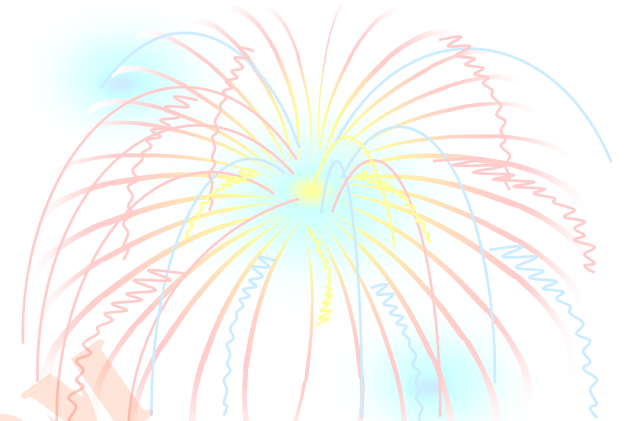
آشنایی با فلسفه پندگرایی از دیدگاه تربیت و تأثیر هستی‌شناسی، شناخت‌شناسی و ارزش‌شناسی آن بر جنبه‌های گوناگون تربیت و کسب توانایی نقد و بررسی رفتارهای تربیتی مبتنی بر این فلسفه.

پندار گرایی ترجمه واژه ایده آلیسم (idealism) ماخوذ از کلمه ایده (idea) به معنی موجود مجرد، می باشد که با تعبیرات متفاوت به آرمان گرایی، اصالت تصور، تصور گرایی، ذهن گرایی و بالاخره انکار گرایی هم ترجمه شده است. واقع گرایی هم ترجمه واژه رآلیسم (realism) می باشد که از ریشه لاتین رس (res) به معنی شیئی و واقعیت گرفته شده است.

کاربرد و اثره های ایده آلیسم و رئالیسم

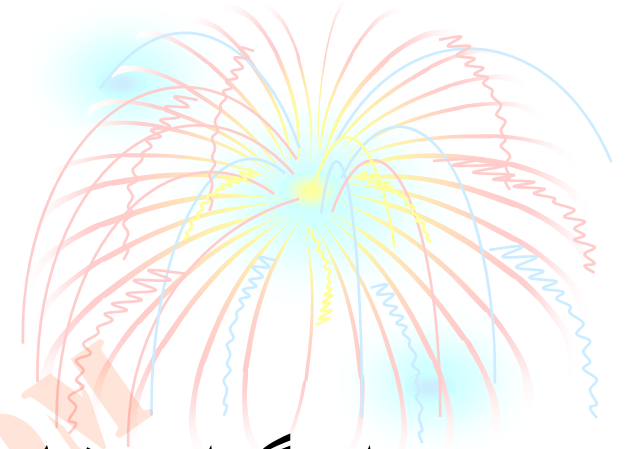
• ایده آلیسم و رئالیسم در اخلاق: رئالیسم یا واقع گرایی در اخلاق به این معنی است که ارزشهای اخلاقی تابع واقعیات موجود و خواستههای فعلی مردم می باشد که در مقابل آن ایده آلیسم در اخلاق قرار دارد بدین معنی که ارزشهای اخلاقی برای کمال های مطلوب و متعالی در نظر گرفته شوند، هر چند وجود خارجی نداشته باشند و تمایل عمومی مردم هم با آنها موافق نباشد.

ایده آلیسم و رآلیسم در هنر و ادبیات: در قلمرو هنر و ادبیات رآلیسم به آن دسته از مکتبهای هنری و ادبی گفته می شود که طبیعت و زندگی را به همان گونه که هستند و به طرز واقعی در بیانات خود به اشکال تجسمی، تصویری، کلامی، شنیداری و غیره منعکس می سازند. در برابر آن ایده آلیسم بر آن دسته از مکتبهای هنری و ادبی اطلاق می شود که طبیعت و زندگی را با همان شیوه های بیانی به شکل غیر واقعی و به صورت پندارها و آرمانهای مورد نظر عرضه می دارند.

ایده آلیسم و رآلیسم در فلسفه: هم ایده آلیسم و هم رآلیسم دارای انواع مختلفی هستند که صرف نظر از آنها می توان گفت که به طور کلی عده ای از فلاسفه هستند که معتقد اند واقعیتی غیر از ادراکات انسان وجود ندارد و عالم خارج امری اعتباری و ذهنی است و یا در بعضی موارد هم واقعیت را منجر به درک کننده و درک شونده معرفی کرده و می گویند آنچه ادراک می شود مفاهیم و صورتهای ذهنی هستند و آن سوی این صورتهای ایده های ذهنی واقعیتی که مطابق آنها باشد غیر از موجودات درک کننده دیگر وجود ندارد.

پندار گرایی شاید قدیمی ترین فلسفه نظامدار غرب باشد که به اعتقاد ویل دورانت مورخ و متفکر معاصر امریکایی توسط دموکریتوس یا ذیمقراطیس پایه گذاری شد و با کاربرد واژه ایده به معنی موجود مجرد به فلسفه ایده آلیسم معروف شد.

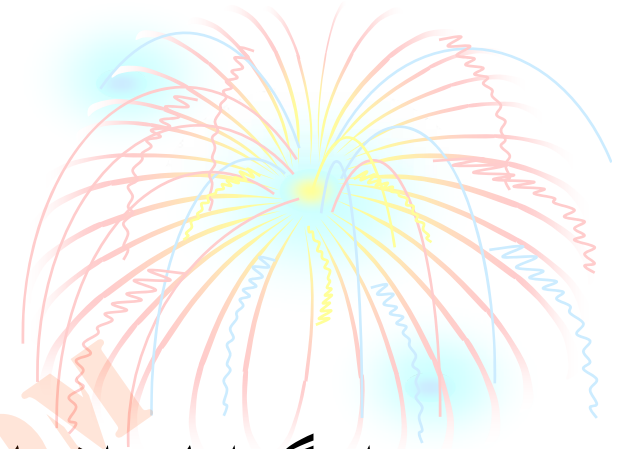
WWW.PNU.EB

هستی شناسی و تربیت

هستی شناسی پندارگرایان

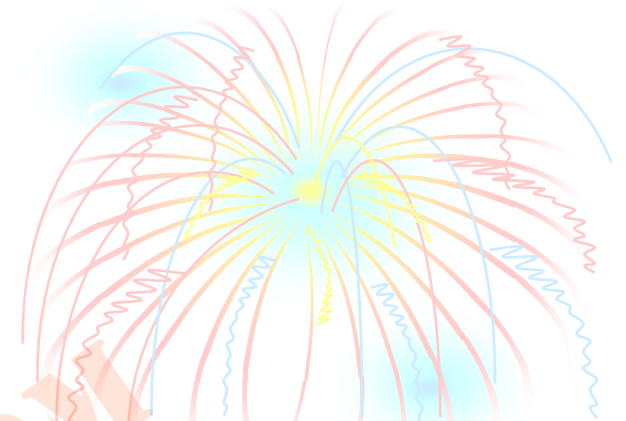
پندارگرایان عقیده دارند که هستی یا عالم خارج امری اعتباری و ذهنی است یعنی واقعیتی غیر از ادراکات، معانی ذهنی و به طور کلی اندیشه ها و پندارهای انسان وجود ندارد.

افلاطون که به اعتقاد اغلب دست اندر کاران فلسفه سهم عمده ای در ایجاد و گسترش فلسفه پندارگرایی داشته است معتقد بود که جهان مادی نه بود است نه نبود بلکه نمود است.

پندارگرایان اشیای محسوس و مادی پیرامون ما را انکار
نمی کنند بلکه عقیده دارند که این اشیا و به طور کلی
عالم محسوس، غیر واقعی است و آنچه واقعیت و حقیقت
دارد عالم ادراکات یا معقولات است.

WWW.PNU.EB

مکتب پندارگرایی با وجود اعتقاد به اصالت ایده ها یا معقولات به دلیل تعابیر گوناگونی که از هستی محسوس و معقول و ارتباط آنها ارائه داده است دارای انواع متعددی است که برخی از آنها عبارتند از:

۱. پندارگرایی روحانی یا دینی که بر کلی نماینده آن است

۲. پندارگرایی ذهنی که فیخته، فیلسوف آلمانی نماینده آن است

۳. پندارگرایی عینی که شیلینگ، متفکر آلمانی پایه گذار آن است.

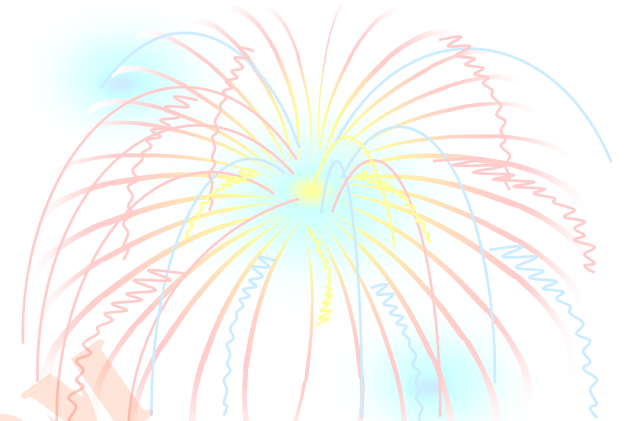
۴. پندارگرایی مطلق که به فلسفه هگل فیلسوف آلمانی اطلاق می شود.

همان طور که ملاحظه گردید بطور کلی همه پندارگرایان در هستی شناسی خود ابراز داشته اند که جهان یا هستی مجموعه ای از تصورات ذهنی، مدرکات یا معقولات است و چیزی جز آنها وجود ندارد. و اگر هم وجود داشته باشد آنطور که کانت میگوید برای ما قابل شناخت نیستند.

انسان از دیدگاه پندارگرایان

انسان به عنوان بخشی از هستی در نظر پندارگرایان موجودی معنوی است و ماهیت اصلی او را روح وی تشکیل می دهد. اینکه روح چیست و چگونه به انسان و جسم مادی او تعلق می گیرد نظر پندارگرایان متفاوت است.

برکلی می گوید که چون انسان موجود معنوی است و اراده آزاد خود را اعمال می کند پس شخصاً مسئول اعمال خویش است.

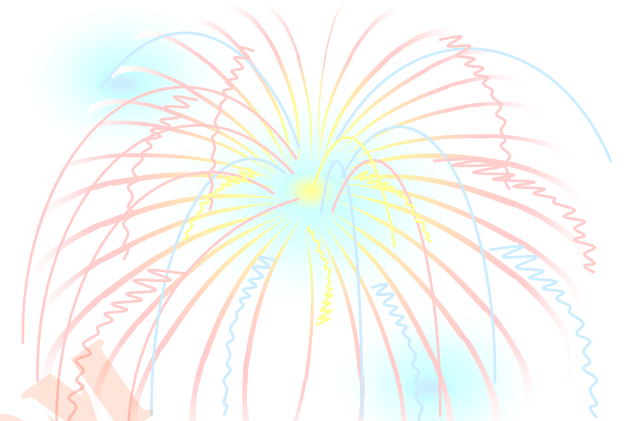

هگل عقیده داشت که انسان جزئی از حیات مطلق و جرقه ای از روح جاودانی است که به هنگام مرگ دوباره در آن جذب می شود. پس پندارگرایان همه در این قول که انسان موجود معنوی و دارای اراده آزاد است و اصالت او با روحش می باشد اتفاق نظر دارند. اما در بین آنان درباره ارتباط انسان با واقعیت غائی معنوی که از آن منشاء گرفته است اختلاف نظر وجود دارد.

تأثیر هستی‌شناسی پندارگرایان در تربیت

با توجه به طرز تلقی پندارگرایان از ماهیت جهان و انسان، تربیت باید به تدریج زمینه‌های رشد طبیعت آدمی را که روحانی و معنوی است، برای نیل به هدف هستی‌اش که عبارت از وابستگی نزدیک میان او و عناصر معنوی طبیعت است فراهم سازد. این موضوع را افلاطون به زبان دیگری بیان کرده و می‌گوید که روح آدمی مهمتر از تن اوست.

به نظر پندارگرایان تربیت باید سبب شکوفایی همه استعدادها و تواناییهای بالقوه شاگردان بشود. این کار بدون اطلاع کامل درباره شاگرد امکان ندارد. بنابراین معلم باید دارای رشد و کمال بیشتر و تجربه وسیعتری باشد تا او را به تشریح معنی زندگی برای شاگردانش قادر سازد. بطور کلی معلم از نظر پندارگرایان نقش اصلی و اساسی را در جریان تربیت ایفا می کند و به عنوان فردی که رشد یافته و در فن خود متخصص است مورد ستایش می باشد.

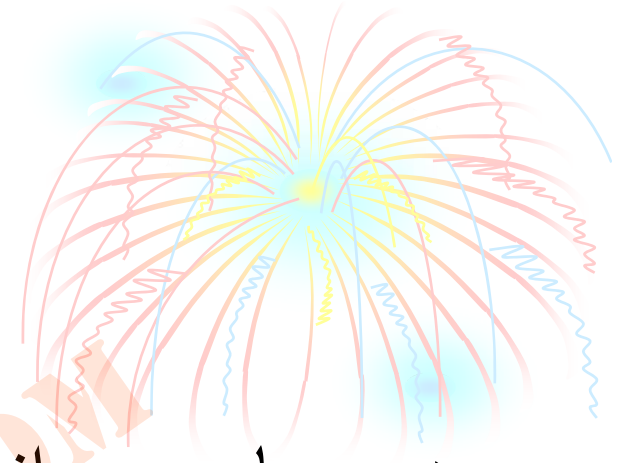

تربیت در نظر پندارگرایان عبارت است از نفوذ انسان رشید، روی انسانی در حال رشد و هدف آن تحقق ذات تربیت شونده و به کمال رساندن اوست. یا به قول هرمان هورن تربیت فرایند ابدی عالیترین تطابق انسان با خدا توسط انسانی است که از نظر روحی و جسمی رشد یافته و فردی آزاد و آگاه باشد. چنین امری در محیط فکری، عاطفی و ارادی بشر متجلی می گردد.

شناخت شناسی و تربیت

شناخت شناسی پندارگرایان

پندارگرایان معتقد اند که معرفت یا شناخت انسان مستقل از تجارب هستی اوست. انسان پندارها یا تصویرهایی از جهان و پدیده ها را از همان آغاز زندگی در ذهن دارد. بنابراین نیازی نیست که ما چیزهای اطراف خود را تجربه کنیم تا به شناسایی برسیم بلکه باید درباره آنها بیندیشیم

در چهارچوب اندیشه پندارگرایانه شناخت خلاق است. یعنی شناخت موضوعات خود را خلق می کند. هر آنچه ما می دانیم محصول اندیشه خود ماست و همه آنها به نحوی در درون ما هستند. بعضی از این چیزها را طبق قانون تولید می کنیم و بعضی دیگر را دل به خواه. این سخن اساس نظر امانوئل کانت فیلسوف بزرگ پندارگرا است.

در نظر کانت عمل ذهن تنها اخذ محسوسات نیست بلکه کار اصلی آن تبدیل محسوسات به مدرکات است. به این اعتبار اساس معرفت در نظر او عبارت از نظم و وحدت بخشیدن به اطلاعاتی است که توسط حواس گردآوری می شوند.

WWW.PNUeB.COM

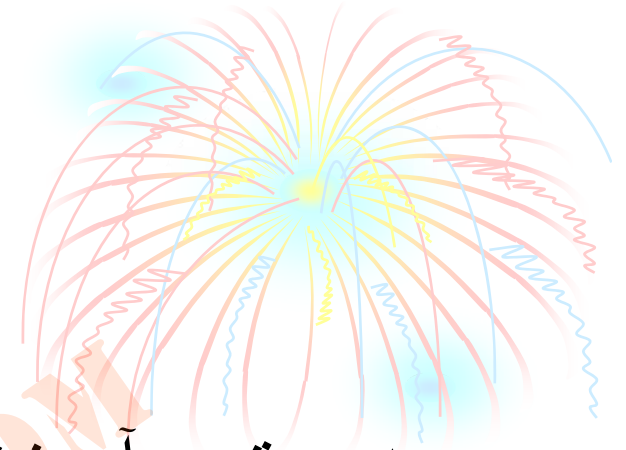
تأثیر شناخت شناسی پندارگرایان در تربیت

پندارگرایان جهان مادی و دنیای محسوس پیرامون ما را انکار نمی کنند. ولی می گویند آنها در نهایت امر واقعی نیستند. بلکه مظاهر یک واقعیت غیرمادی اساسی تری هستند. این است که از طریق محسوسات انسان نمی تواند به دانش کلی دست یابد. انسان باید بکوشد تا از راه تفکر و تمرکز ذهنی دست کم قسمتهایی از آن دانش راستین و حقیقی را که در جهان روح اندوخته است به یاد آورد.

تقویت و منظم کردن ذهن و نیروهای آن با یاد سپاری و یادآوری دانش ها ممکن می شود. این کار نیز از راه آموزش انجام می گیرد.

WWW*PNUWEB*COM

همه محتوی آموزشی در این مکتب این ویژگی را دارند که به وسیله آنها مهارتهایی کلی در افراد بوجود می آید. عناوین درسی، محتوی درسها و روش آموزش آنها در این دیدگاه ممکن است بیشتر شامل بخش های زیر باشد:

- عناوین و محتوی دروس
- ۱. زبان و ادبیات
- ۲. ریاضیات

۳. علوم تجربی
۴. علوم اجتماعی و گنجینه های فرهنگی
۵. تاریخ و فلسفه
۶. درسهای دینی
۷. تربیت بدنی ، حرفه ای و فنی

WWW*PNUWEB*COM

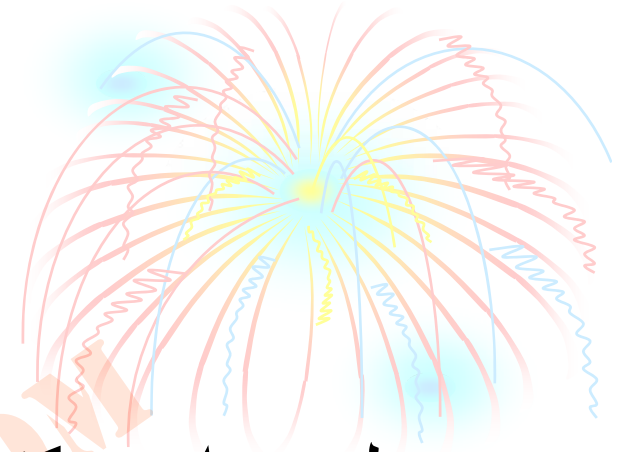
روشهای تدریس

اصولاً در نظر یک معلم پندارگرا انسان چیزی را یاد نمی‌گیرد بلکه آنها را به خاطر می‌آورد. یعنی یادگیری در نظر او فقط یادآوری است. اگر بخواهید چیزی را به شاگرد بیاموزد باید ذهن او را برانگیزاند تا تصورات و پندارهای موجود در ذهن وی زنده شوند. برای این منظور تقویت نیروی به یاد سپردن و به یاد آوردن را بسیار مفید می‌دانند. به این دلیل بر نوشتن تکلیف شبانه زیاد، تمرین در باز نویسی، تقلید خط و حروف و به خاطر سپردن اسامی و تاریخ رویدادها تأکید می‌کند.

Payam Noor University Ebook

PNUweb

...کتابخانه الکترونیک پیام نور...

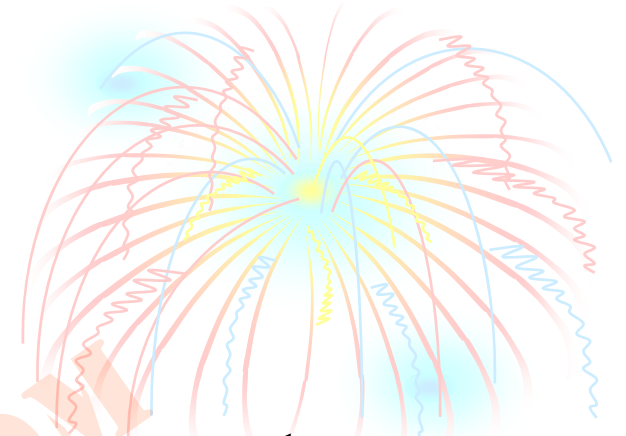
معلم در این مکتب نقش عمده و فعالی دارد و معمولاً
فعالیت او در کلاس آشکارتر از فعالیت شاگردان
است. تصمیمات تربیتی عمدتاً به عهده اوست. روش
تدریس کلاً مبتنی بر تفکر و تعقل است. لذا از تمام
شیوه های راه بردن عقل برای کسب معرفت، مانند
سخنرانی، مباحثه و استدلال استفاده می کنند.

کانت در این مورد می نویسد برای پرورش عقل باید طبق
روش سقراط عمل کنیم. سقراط خود را مامای دانش -

Payam Noor University Ebook

PNUweb

...کتابخانه الکترونیک پیام نور...

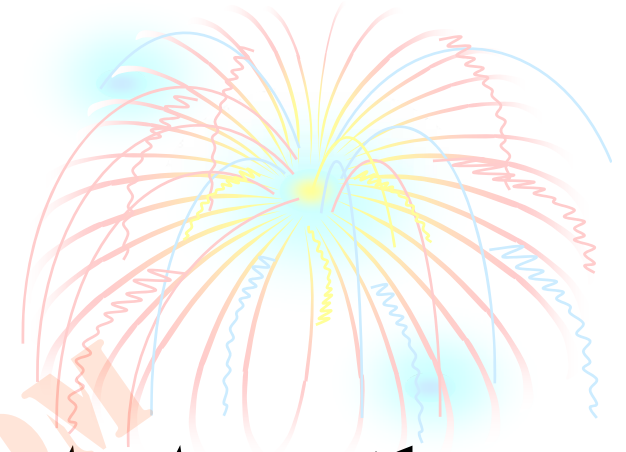
شنوندگان خویش می نامید و در گفت و شنودهایی که از او در نوشته های افلاطون به جا مانده از روشی که به یاری آن می توان حتی در مورد بزرگسالان، مفاهیم را از عقل فرد استنتاج نمود، نمونه هایی بدست می دهد.

WWW.PNUWEB.COM

ارزش شناسی و تربیت

ارزشها رکن اساسی زندگی انسان را تشکیل می دهند .
انسان درباره واقعیتهای فقط به اندیشیدن یا مشاهده کردن
اکتفا نمی کند. نه تنها درباره آنها می اندیشد بلکه آنها را
ارزیابی هم می کند.

در مورد ارزشها باید بین سه چیز تفاوت قائل شویم و نباید
این سه مورد را با هم اشتباه کرد چون کاملاً متفاوت
هستند. شیئی حامل ارزش، خود ارزش و نگرش انسان
نسبت به آن ارزش.

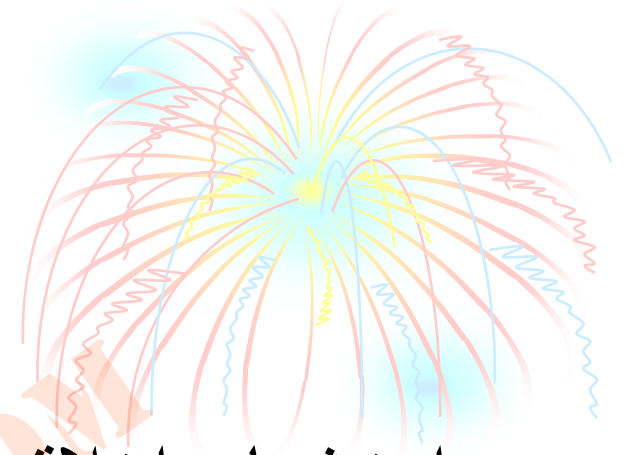
نکته دوم این است که تا آنجا که به خود ارزشها مربوط می شود لاقلاً سه گروه بزرگ از آنها در قلمرو ذهن وجود دارند.

۱. ارزشهای اخلاقی

۲. ارزشهای زیبایی شناسی

۳. ارزشهای مذهبی

WWW.PNUWEB.COM

ارزشهای اخلاقی و مذهبی بدون تردید در جریانهای تربیتی اثر عمیقی دارند و از نظر تقویت روحی و گسترش شخصیت اخلاقی شاگردان وظایف خاصی را برای مربیان بوجود می آورند که غفلت از آن موجب پیدایش افراد لاابالی، متعصب، خودخواه و بی اعتنا به روابط انسانی می شود. توجه به ارزشهای زیبایی شناسی روحیه هنری و خلاقیت آنها را پرورش می دهد

ارزش شناسی پندارگرایان

پندارگرایان معتقد اند که ارزشها در ذات خود ابدی، مطلق و تغییر ناپذیر اند. آنها ابراز می دارند، آنچه تغییر می کند و در جایی خوب و در جایی بد دانسته می شود، ارزشها نیستند بلکه ارزش گذاری ها هستند.

پندارگرایان ابدی و مطلق بودن ارزشها را امری بدیهی و بی نیاز از استدلال می دانند و می گویند هر کس مثلاً ارزش عدالت و زیبایی را انکار کند از لحاظ ارزشها کور است.

ارزشها در این دیدگاه دارای سلسله مراتب هستند. مثلاً
ارزشهای معنوی برتر از ارزشهای مادی است .
ارزشهای غایی یا پایدار برتر از ارزشهایی هستند که
گذرا بوده و وسیله رسیدن به ارزشهای دیگر هستند.

WWW.PNU.EB

تأثیر ارزش شناسی پندارگرایان در تربیت

با توجه به ارزش شناسی پندارگرایان اکثر آنها همراه سقراط بر این باورند که تربیت باید وسیله انقیاد خواهش های نفسانی را بر اساس پرورش نیروی خود فراهم آورد. تا هم سعادت فرد و هم سعادت جامعه تأمین گردد.

WWW.PNUeB.COM

Payam Noor University Ebook

PNUeB

...کتابخانه الکترونیک پیام نور...

نقد و بررسی تربیت بر بنیاد پندارگرایی فلسفی

پندارگرایان برای ارزشها اهمیت ویژه ای قائل هستند و معتقدند که آنها در ذات خود ابدی و مطلق و تغییر ناپذیر بوده و دارای سلسله مراتب هستند. آنها این موضوع را بدیهی و بی نیاز از استدلال می دانند. بنابراین در تربیت بیشتر روی سعادت ابدی و انقیاد خواهشهای نفسانی تأکید می ورزند و غفلت انطباطی شاگردان را به منزله طغیان نفسانیات و بروز خودخواهی ها تلقی می کنند.

همان طور که ملاحظه کردید تربیت مبتنی بر این مکتب
دارای محاسنی بود که توجه به ارزشهای متعالی و
عظمت روح انسان از آن جمله است. همچنین معایبی
نیز متوجه آن بود که عدم توجه به حواس شاگردان از
جمله مهمترین آنها است.

WWW.PNUWEB.COM

گفتار پنجم: واقع گرایی و تربیت

هدف کلی:

آشنایی با فلسفه تربیتی واقع گرایان و دو شاخه عمده آن در مورد جهان، انسان، شناخت و ارزش و تأثیر آنها بر تفکرات و کردارهای تربیتی و توانایی نقد و بررسی رفتارهای تربیتی مبتنی بر این فلسفه.

هستی شناسی و تربیت

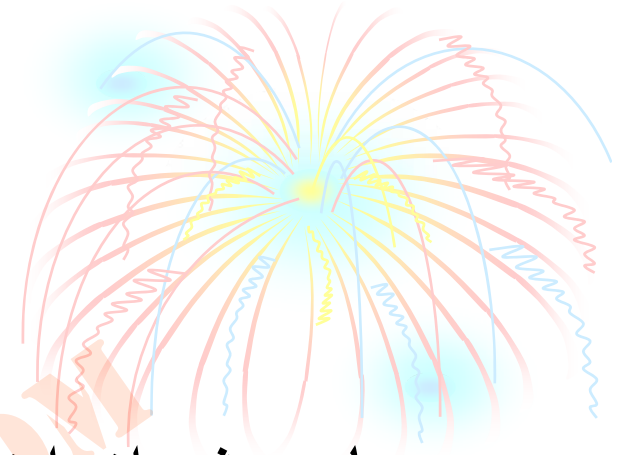
هستی شناسی واقع گرایان

کسانی که معتقد بودند مفاهیم کلی، ما بازای خارجی دارند یعنی وجود واقعی دارند، واقع گرا یا رالیست خوانده می شدند. اما مفهوم واقع گرایی امروز با مفهوم قدیمی آن متفاوت است. واقع گرایی معاصر به معنی اعتقاد به وجود خارجی و عینیت اشیا و امور می باشد. به عبارت دیگر واقع گرایان به وجود جهان به عنوان پدیده ای مستقل از اندیشه و پندار انسان معتقد هستند و می گویند

Payam Noor University Ebook

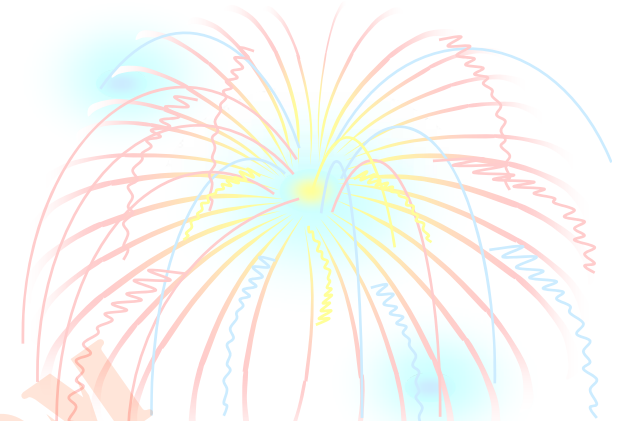
PNUweb

...کتابخانه الکترونیک پیام نور...

جهان پیش از اینکه انسان بوجود آید و به برخی از
مجهولات آن علم و آگاهی یابد وجود داشته و اکنون نیز
چه آنرا بشناسیم و چه نشناسیم هستی دارد.

WWW.PNUeB.COM

واقع گرایي به مکاتب فرعي مختلف تقسیم می شود که
عمده ترین آنها عبارتند از واقع گرایي قدیمی یا واقع
گرایي تعقلی و در برابر آن واقع گرایي طبیعی یا واقع
گرایي علمی .

WWW.PNUeB.COM

واقع گرایی عقلی

واقع گرایان قدیمی یا عقلی مستقیماً تحت تأثیر اندیشه های ارسطو هستند. وی همچون افلاطون به اصالت ایده ها اعتقاد داشت لکن آنرا مجرد و جدای از واقعیت مادی نمی پنداشت.

واقعگرایان عقلی در این نکته توافق دارند که جهان مادی واقعی و مستقل از ذهن وجود دارد. اما واقعیت را منحصر به جهان مادی نمی دانند.

واقع گرایی طبیعی

این شاخه از واقع گرایی بعد از سده های پانزدهم و شانزدهم به ویژه بعد از انتشار افکار فرانسویس بیکن در اروپا گسترش یافت. اصل اساسی در این نوع واقع گرایی این است که ماده واقعیت نهایی است. هستی یا وجود عبارت است از آنچه در تجربه حسی ما آشکار می گردد و جز این هیچ امر دیگری به عنوان واقعیت وجود ندارد. بنابراین تحقیق درباره پدیده ها و خواص اشیا را باید به عهده علم گذاشت نه فلسفه. وظیفه فلسفه در این نوع تفکر هماهنگ کردن یافته های علمی است.

Payam Noor University Ebook

PNUweb

...کتابخانه الکترونیک پیام نور...

انسان از دیدگاه و اقعگرایان

همانگونه که در هستی شناسی دو گروه عمده واقع گرایان تفاوتهایی موجود است در نگرش این دو گروه به انسان نیز تفاوتهایی دیده می شود.

WWW*PNUeB.COM

واقعه‌گر ایان تعقلی

واقعه‌گر ایان تعقلی به پیروی از ارسطو معتقدند انسان موجودی جسمانی- روحانی است.

روح دارای دو وظیفه بنیادی است. شناختن و خواستن، شناخت یا حسی و ادراکی است که فهم نامیده میشود یا استدلالی است که در این صورت عقل یا خرد نام دارد. خواستن، واکنشی مانند همه واکنشهای دیگر است و به روح تعلق دارد. همان طور که عقل می تواند ماهیت غیر مادی را بشناسد اراده نیز می تواند آنها را بخواهد.

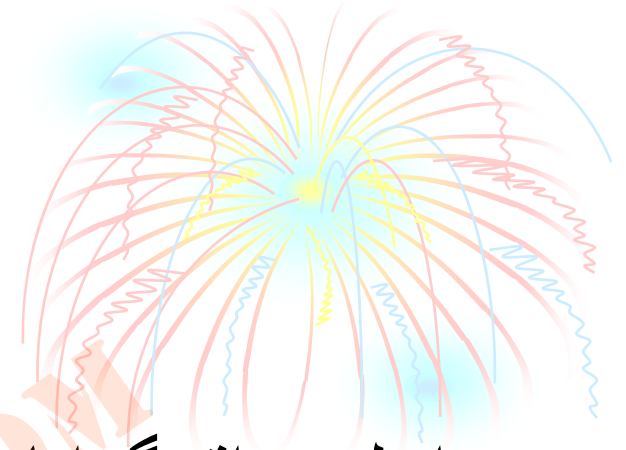
Payam Noor University Ebook

PNUweb

...کتابخانه الکترونیک پیام نور...

واقعه‌گر ایان طبیعی یا علمی

بر خلاف واقعه‌گر ایان تعقلی عقیده دارند که انسان موجودی زیستی-اجتماعی است و پیوسته تحت تأثیر محیط طبیعی و اجتماعی خود قرار می‌گیرد. این تأثیر به گونه‌ای است که چگونگی شدن او را معین می‌کند. بنابراین نه تنها انسان دارای اراده آزاد نیست بلکه تابع جامعه و طبیعت است.

اغلب واقعگرایان طبیعی منکر اراده انسان و آزاد و مختار بودن او هستند و اظهار می دارند فعالیتهایی که از انسان سر می زند نتیجه نیازهای بدنی و درونی او هستند. آدمی دارای قدرتی است که به وسیله آن می تواند آنچه که از راه تغذیه بدست می آورد را به صورت انرژی در آورد و با مصرف آن انرژی اعصاب را تحریک کرده عضلات را به حرکت درآورد.

آنچه به عنوان اراده آزاد در انسان مطرح می شود چیزی
جز تسلط بر قوانین طبیعت و چگونگی تأثیر محیط
مادی و اجتماعی بر روی ساخت تکوینی او نیست .
آزادی انتخاب یا اعمال اراده در انسان در واقع همان
تعیین یا جبر علی است.

WWW.PNUWEB.COM

تأثیر هستی‌شناسی و واقع‌گرایان در تربیت

تربیت از دیدگاه واقع‌گرایان عقلی

اساس هستی‌شناسی واقع‌گرایی عقلی نظریه قوه و فعل یا امکان یا واقعیت است. در هستی‌شناسی میان وجود بالفعل و بالقوه فرق گذاشته می‌شود.

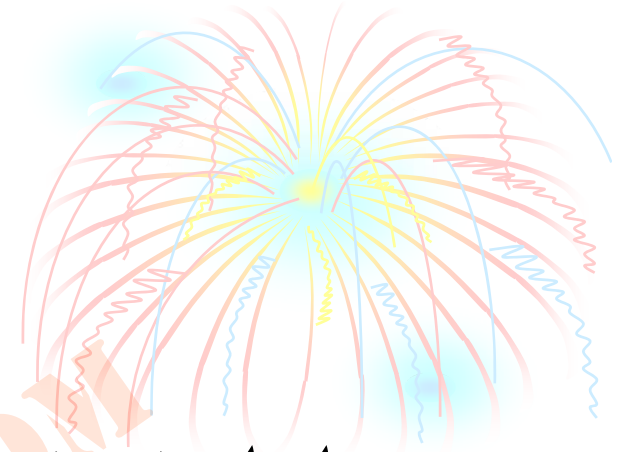
WWW.PNUeB.COM

از آنجایی که انسان در نظر واقع‌گرایی عقلی موجودی جسمانی-روحانی است و روح برترین مرتبه هستی تلقی می‌شود، تربیت مبتنی بر این نظر تلاش می‌کند نظم طبیعی حیات انسان را به وسیله هدف یا اهدافی که بطور عقلانی درک و خواسته می‌شوند هدایت کند. در این نگرش انسان به صورت یک کل مطرح است بنابراین در تربیت مبتنی بر واقع‌گرایی عقلی وحدت شخصیت انسان از اهمیت زیادی برخوردار است.

واقعگرایان تعقلی به دلیل اعتقاد به آزادی اراده انسان و مسئول دانستن او در برابر اعمال خودش به مشارکت شاگرد در امر آموزش اهمیت می دهند. آنها عقیده دارند که آنچه در مدرسه به شاگرد ارائه می شود باید برای او قابل درک و در نتیجه برانگیزنده باشد. تشکیل معرفت و ایجاد آگاهی واقعی در شاگردان مستلزم برخورد مستقیم آنان با مسائل و مشارکت در حل آنها است.

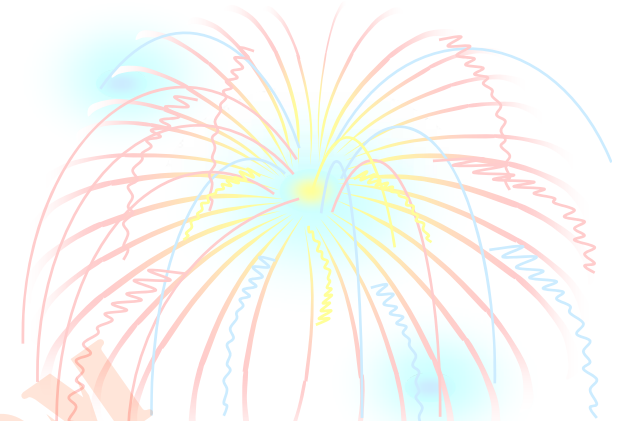

جریانهای تربیتی در این دیدگاه از طرفی باید عادت به مطالعه، مشاهده، آزمایش و استفاده از منابع را در شاگردان به وجود آورند و از سوی دیگر آنها را به تفکر، تخیل خلاق، ارزشیابی و قدر دانی از امور مختلف هدایت نماید.

WWW.PNU.EB

تربیت از دیدگاه واقع‌گرایان طبیعی

با توجه به آنکه واقع‌گرایان طبیعی انسان را موجودی-زیستی اجتماعی معرفی می‌کنند عقیده دارند که تربیت عبارت است از آماده ساختن انسان برای زندگی در جامعه و پیش از آنکه یک عمل ساختگی یا تصنعی باشد یک عمل طبیعی است.

واقعگرایان طبیعی اگرچه به انتقال معلومات و اطلاعات و به طور کلی میراث‌های فرهنگی و انطباط فردی شاگردان توجه دارند لیکن عنایت چندانی به رشد ذهنی آنان نشان نمی‌دهند. آنها می‌گویند ذهن عاملی است که فقط امور محسوس و اطلاعات مربوط به این امور را جمع‌آوری و ثبت می‌کند. استفاده از اصول و ابزارهایی مانند تقویت، تجزیه‌فرایند یادگیری به رفتارهای مقطعی و توجه به جنبه‌های مشاهده‌پذیر از ویژگی‌های عمده نگرش تربیتی آنها است.

شناخت شناسی و تربیت

شناخت شناسی واقع گرایان

واقع‌گرایان عقیده دارند آنسوی جهانی که ادراک می‌کنیم جهانی نیست که در ذهن خود به خلق دوباره آن بپردازیم. جهان همانی است که هست و انسان برای شناسایی آن باید از حواس و تجارب حسی خود یاری بگیرد. یعنی دانش‌ها دربارهٔ جهان از اندیشه و پندار ما سرچشمه نمی‌گیرد بلکه اساساً از حواس ما حاصل می‌آید.

شناخت شناسی و افعگر ایان طبیعی

اکثر و افعگر ایان طبیعی با بیان اینکه ما مستقیماً خود اشیا و امور و پدیده ها را درک می کنیم و وجود برون ذهنی حقیقی است و فکر و ذهن ما خالق یا مفسر آن نیست سعی دارند خاطر نشان سازند که معرفت و شناخت ما از جهانی که در آن زندگی می کنیم دقیقاً مطابق آن است و صرفاً نیز محصول حواس هستند.

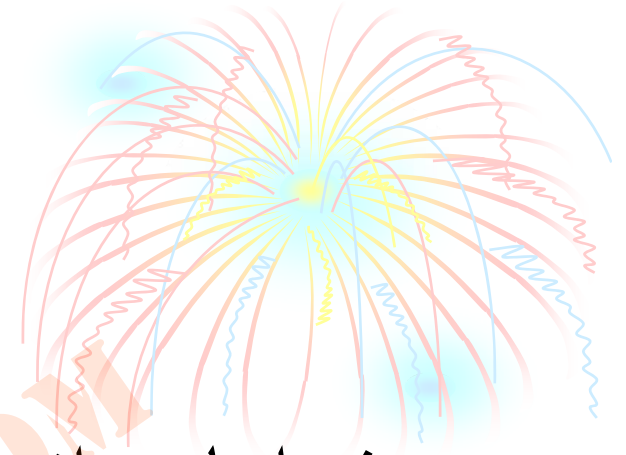
شناخت شناسی و افعگر ایان تعقلی

آنها ضمن پذیرفتن امکان شناخت نفس امر تأکید می کنند که شناخت نمی تواند یک امر صرفاً مادی باشد. شناخت حسی تنها محسوس مادی را ادراک می کند و هرگز نمی تواند مفهوم نیستی را همانند مفهوم هستی درک کند. در صورتی که عقل هر دو مفهوم را به یک اندازه می شناسد. علاوه بر این عقل قدرت شناخت کلی را نیز دارد.

شناخت شناسی و افعگر ایان در تربیت

تفاوت‌هایی که در شناخت شناسی و افعگر ایان طبیعی و عقلی به آنها اشاره شد در تربیت و بویژه در نحوه تعلیم شاگردان در این دیدگاهها نیز تفاوت‌هایی را باعث شده است.

امروز بیشتر و افعگر ایان طبیعی در تربیت کودکان از نقطه نظرهای روانشناسان رفتارگرا سود می‌برند یادگیری در این دیدگاه چیزی جز ایجاد ارتباط میان پدیده‌ها یا همجوار بودن رویدادها نیست و همین همجواری یا ایجاد ارتباط باعث می‌شود که ما چیزی را یاد بگیریم.

هدف اساسی از ارائه مواد درسی آن است که شاگردان با خواندن آنها و دست زدن به تجربه در مورد آنها برای سازگار شدن با محیط طبیعی و اجتماعی خود تربیت شوند.

شناخت در این دیدگاه نسبی است و ویژگیهای حسی هر فرد در چگونگی کسب شناخت او مؤثر هستند.

تربیت از دیدگاه واقع‌گرایان تعلق

واقع‌گرایان تعلق با توجه به نقش خاصی که برای عقل در شناسایی انسان قایل هستند بیشتر از محرکها و پاسخهایی که در دیدگاه قبلی مورد تأکید بودند به ادراکات و استنباط‌هایی که انسان از محیط اطراف خود دارد توجه دارند.

هدف و محتوی تربیت

در تعیین محتوی تربیت میان دو طرز تفکر واقع گرایانه تفاوت چندانی مشاهده نمی شود تفاوت آنها بیشتر در روش است.

WWW*PNU*EDU*IR

مواد درسی عبارتند از:

ابزارهای تفکر و تفاهم شامل

• زبان مادری و زبانی که بتوان به وسیله آن با افراد جامعه بومی تفاهم برقرار ساخت

• زبان کمی تا بتوان به وسیله آن یافته ها علمی را در مقیاس جهانی عرضه کرد که برای همگان قابل فهم باشد

• زبان هنر برای تلطیف عواطف و احساسات شاگردان

۲. علوم طبیعی و تجربی
۳. علوم مربوط به تحلیل جامعه انسانی

WWW*PNUWEB*COM

روشهای تدریس

روشهای تدریس مکتب و افعگرایی مبتنی بر مشاهده ،
آزمایش و تجربه و حل مسئله و تعقل است و از یافته های
هر دو گروه روانشناسان رفتارگرا و روان شناسان
شناختی سود می جویند. آنچه که به نحو بارز در کاربرد
این روشها مشخص است ، معلم در فرایند تربیت نقش
عمده و فعالی دارد و ضمن تشویق شاگردان به فعالیت
های کلاسی و فراهم کردن امکانات و کشف حقایق از
طریق تجارب شخصی، هدایت و راهنمایی آنها را شخصاً
به عهده می گیرد. بطوری که می شود از آن بعنوان یک
مکتب معلم محور نام برد.

ارزش شناسی و تربیت

ارزش شناسی واقع گرایان

واقعگرایان در اینکه ارزشهای بنیادی در اساسی صورت ثابتی دارند با هم تفاوت نظر دارند. به اعتقاد آنها ارزشها همانند سایر اشیا، کاملاً مستقل از ما وجود دارند.

آنچه بین واقعگرایان عقلی و طبیعی در این مورد تفاوت ایجاد می کند موضوع تغییر ارزشها است. تغییر در ارزش گذاری از سوی واقعگرایان طبیعی یا علمی دقیقاً از طریق تغییر در خود ارزشها تفسیر و تبیین می شود.

اگر موقعیت تغییر کند و اشیا و اعمال مربوط بی فایده شوند ارزشها نیز تغییر خواهند کرد. بنابراین ارزشها اموری نسبی و تغییر پذیرند.

اما واقعگرایان عقلی معتقدند که برای ارزشها در جهان شالوده هایی وجود دارد. ریشه آنها در رابطه انسان و اشیا قرار گرفته است.

تأثیر ارزش شناسی و واقع‌گرایان در تربیت

تربیت از دیدگاه واقع‌گرایان طبیعی

واقع‌گرایان طبیعی یا علمی به منظور تربیت انسان توصیه می‌کنند که هر چیز سازگار با طبیعت او دارای ارزش است. غایت تربیت این است که انسان بر اساس مقتضیات طبیعت زندگی کند. کار معلم تبلیغ اعمال اخلاقی به صورت مجموعه‌ای از اوامر و نواهی که مخالف با حیات طبیعی انسان باشد نیست. بلکه وظیفه او فراهم کردن زمینه‌هایی است که شاگردان به مقتضای امیال طبیعی خود عمل کنند.

Payam Noor University Ebook

تربیت از دیدگاه واقع‌گرایان عقلی

واقع‌گرایان عقلی با الهام از اعتقاد به ثابت بودن ارزشهای بنیادی و ترکیب انسان از روح و جسم اظهار می‌دارند که تربیت اخلاقی شاگردان شامل آراستن آنها به فضایل معنوی است. از نظر آنان غایت فعالیت‌های انسان سعادت است و سعادت در واقع همانند یک فرایند کامل برای یک انسان عاقل تلقی می‌شود. معلم با تربیت نفس و به فعلیت رساندن همه تواناییها و استعداد‌های شاگردان آنها را منظم بار می‌آورد.

نقد و بررسی تربیت بر پایه واقعگرایی فلسفی

بررسی تربیت بر پایه واقعگرایی باید از دو دیدگاه مهم این مکتب فلسفی یعنی واقعگرایی عقلی و طبیعی انجام گیرد. دیدگاه اول که متأثر از نظریات ارسطو است انسان را به صورت یک کل مادی و معنوی در نظر دارد و دیدگاه دومی که متأثر از نظریات تجربه‌گرایان و حس‌گرایان است او را به صورت موجودی زیستی و اجتماعی می‌نگرد. بنابراین فرایند تربیت و ویژگیهای انسانهای تربیت شده در مکاتب مذکور متفاوت از یکدیگرند.

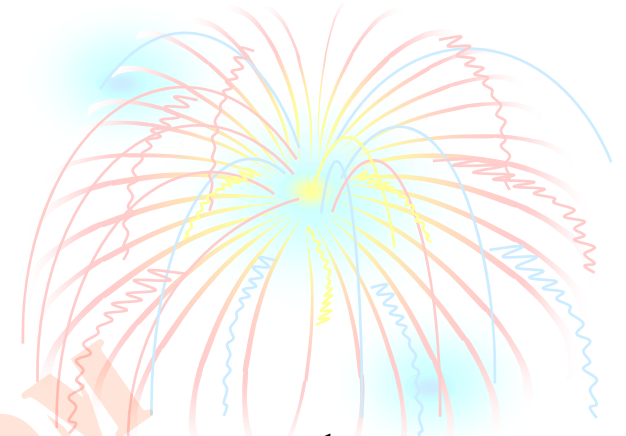

نظام تربیتی مبتنی بر این مکتب دارای محاسن و معایبی است. از عمده ترین محاسن این مکتب توجه به تجربه و مشاهده به جای انباشتن ذهن دانش آموز از محفوظات است که از این رهگذر دستاوردهای ارزنده ای به دنیای علم و بشریت عرضه داشته اند و از عمده ترین معایب آنها که بیشتر متوجه واقعگرایان طبیعی است اعتقاد به مجبور بودن انسان و زیستی-اجتماعی تلقی کردن او است که نهایتاً منجر به تربیت انسانهای تک بعدی شده است .

گفتار نهم: ماده گرایی و تربیت

هدف کلی

آشنایی با فلسفه تربیتی ماده گراییان دیالکتیکی در مورد هستی، شناخت و ارزش و تاثیر آن بر تفکرات و کردارهای تربیتی و توانایی نقد و بررسی این فلسفه و رفتارهای تربیتی مبتنی بر آن است.

بنیانگذار مکتب ماتریالیسم دیالکتیک کارل مارکس با همکاری فردریش انگلس بود. او که بیشتر در کسوت یک اقتصاد دان و یک جامعه شناس و در نهایت یک فیلسوف اجتماعی در آمده بود ماتریالیسم تاریخی را پایه گذاری کرد. درحالیکه بنیانگذار فلسفی این نظام یعنی ماتریالیسم دیالکتیک در شکل اساسی آن انگلس بود. عقاید مارکس و انگلس بعدها توسط لنین مورد تفسیر دوباره قرار گرفت و به صورت زیربنای ایدئولوژیکی حزب کمونیست درآمد.

هستی شناسی و تربیت

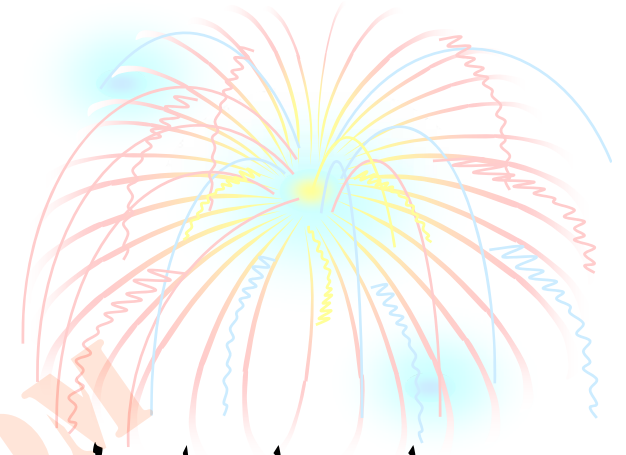
هستی شناسی ماده گرایان

در هستی شناسی ماده گرایان ،اساس و حقیقت جهان ،ماده است .هیچ چیز غیر مادی در جهان وجود ندارد.پدیده هایی مانند روح،حیات و تفکر و شعور نیز شکلی از ماده هستند.تفکر و اندیشه حاصل فعالیت توده مادی مغز می باشد.برابر هم نهادن آگاهی و شعور و ماده فقط از لحاظ شناخت شناسی ارزش دارد وگرنه از لحاظ هستی شناسی تنها ماده می تواند وجود داشته باشد.

Payam Noor University Ebook

PNUweb

...کتابخانه الکترونیک پیام نور....

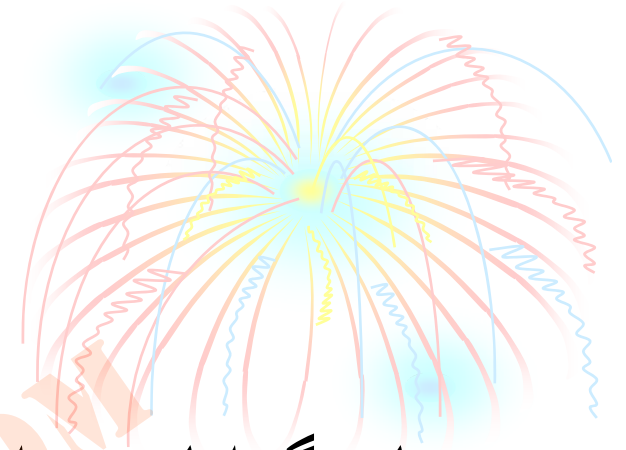
پایه های اصلی هستی شناسی ماده گرایی دیالکتیکی را
چهار اصل تشکیل می دهد:

۱. حرکت تکاملی
۲. تضادهای تکاملی
۳. جهشهای تکاملی
۴. همبستگی عمومی پدیده ها

WWW*PNU*IR*COM

انسان از دیدگاه ماده گرایان

از دیدگاه ماده گرایان انسان جزئی از جهان مادی و به صورت ارگانیزم زنده یا موجودی زیستی است که ذاتاً اجتماعی می باشد. یعنی ساختمان بدن انسان از ماده زنده تشکیل یافته است. زنده بودن او دلیلی بر روحانی بودنش نیست. یعنی چیزی به نام روح در وجود انسان هستی ندارد. آنچه به عنوان روح شناخته می شود شعور یا آگاهی است که یک پدیده فرعی به شمار می رود و بدون تن نمی تواند وجود داشته باشد. بنابراین شعور یا آگاهی نمی تواند ماده را تعیین کند بلکه بر عکس ماده تعیین کننده آنها است.

ماده گرایان بر این اعتقاد اند که چون جامعه زیر نفوذ قانون دیالیکتیکی تکامل قرار دارد، به ناچار برای بازگشت به این یگانگی باید دگرگون شود. این دگرگونی در شکل پیکارهای طبقاتی در جامعه آشکار می شود که نتیجه آن دگرگونی جامعه از طریق دگرگونی زیربنای آن یعنی دگرگونی اقتصادی است.

حاصل نهایی این تضادهای طبقاتی در اجتماع بازگشت به
نظام اشتراکی اولیه و پیدایش خودآگاهی واقعی یعنی من
اجتماعی در انسان است. این جبر تاریخ است و تاریخ
جبراً به سوی یگانگی اجتماعی سیر می کند و
ضرورتاً انسانی را که از ابتدا به صورت اشتراکی
زندگی می کرد به سوی جامعه اشتراکی کمونیسم سوق
خواهد داد.

تأثیر هستی‌شناسی ماده‌گرایان بر تربیت

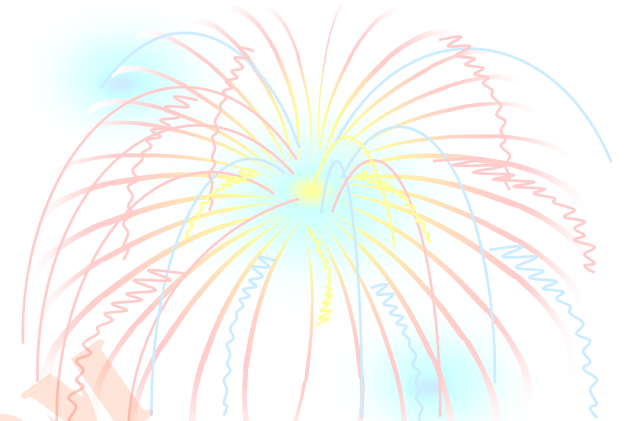

با توجه به نگرش ماده‌گرایان به هستی و انسان، چنین استنباط می‌شود که یک مربی پیرو این مکتب بر آن است که کودک از آغاز زندگی تا پایان مرحله رشد تمام مراحل را که جانداران در تاریخ تکامل خود و انسان به طور خاص علاوه بر تکامل زیستی در تاریخ تکامل اجتماعی خود پیموده است تکرار می‌کند. یعنی کودک از هنگامی که در رحم مادر رشد خود را آغاز می‌کند به ترتیب مراحل را که طی قرون و اعصار برای

تکامل پیموده است طی می کند و سرانجام به شکل انسان
درآمده و بدنیا می آید پس از بدنیا آمدن به مدد تربیت از
همه مراحل که بشر در جریان تکامل اجتماعی خود
طی کرده است می گذرد و با انسانهای جامعه خویش
هماهنگ می گردد.

WWW.PNUWEB.COM

مدرسه مخلوق اجتماع است و باید در خدمت آن باشد. نقش مهم مدرسه آماده ساختن افراد جامعه برای تولید جمعی است. رشد کامل انسان هم در گرو تحقق این هدف است، مفهومی که در این مکتب از رشد کامل انسان به عنوان یک هدف نهایی از تربیت لحاظ می شود این است که شاگردان به طور نسبی دانش و اطلاعات بیشتری کسب کنند و در نهایت به صورت افرادی چند پیشه در آیند بدان سان که بتوانند در خطوط تولیدی مختلف انجام وظیفه کنند.

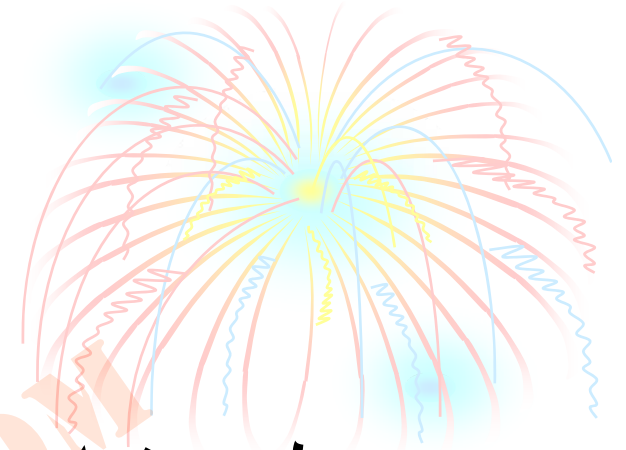

تربیت در این مکتب بر اساس سه عامل استوار است. طبیعت، کار و جامعه به این ترتیب که طبیعت و منابع طبیعی را باید شناخت و آنها را مهار کرد تا با کار بر روی آنها این منابع را برای تامین آسایش عمومی و رفاه جامعه مورد استفاده قرار داد. بنابراین شاگرد باید درک کند که شناخت طبیعت به این منظور نیست که ما را در مطالعات نظری سرگرم سازند بلکه برای برانگیختن ما برای کار می باشد.

شناخت شناسی و تربیت

شناخت شناسی ماده گرایان

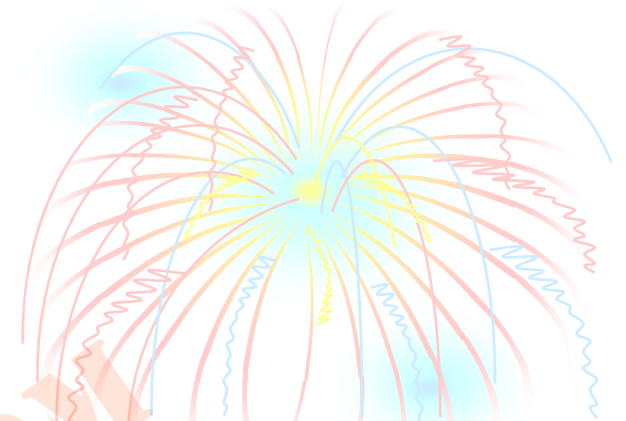
شناخت در مکتب ماده گرایی همانند مکتب واقعگرایی طبیعی متکی بر حس گرایی است یعنی ماده گرایان نیز شناخت انسان را حاصل دریافتهای حسی می دانند و برای معرفت ماهیت تجربی قایل هستند. از نظر آنها هر پدیده ای در جهان قابل شناخت تجربی است و انسان می تواند در حد توانایی و قدرت حواس و شیوه مشاهدات و تجربیات خود جهان را بشناسد. زیرا جهان ناشناختنی نیست و اگر ابزارهای دقیق علمی در خدمت حواس انسان باشند می تواند حقیقت امر را آنچنان که هست دریابند.

در نظریه شناختی ماده گرایان دیالکتیکی ادراک به دو بخش تقسیم می شود. اولی احساس که انعکاس مستقیم واقعیت است و دومی مفهوم که انعکاس غیر مستقیم آن می باشد. برای انتقال از احساس به مفهوم عامل زندگی اجتماعی و زبان را مؤثر می دانند. به این ترتیب در تفسیر و تبیین فلسفی شناخت به این اعتبار که فلسفه آنها علمی است به بیان روابط فیزیکی و فیزیولوژیکی و جامعه شناختی می پردازند.

تأثیر شناخت شناسی ماده گرایان بر تربیت

با توجه به نگرش ماده گرایان به شناخت و تبیینی که از جریان شناخت دارند تربیت نیز از دیدگاه آنان هم در روش و هم در محتوی علم گرا است. به عقیده طرفداران این مکتب علم ابزار پیشرفت است و از طریق علم است که می توان بر پندارهای متافیزیکی خط بطلان کشید و به حیات آن خاتمه داد. علم در نظر آنان به معنای کسب دانش یقینی است نه سیر در پندارهای صوفی مآبانه.

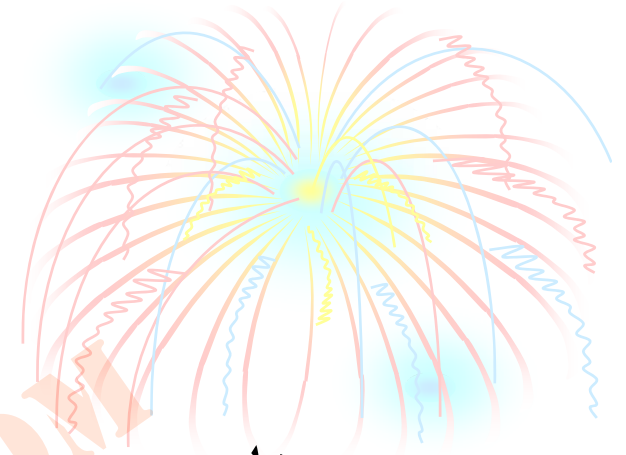
ماده گرایان دیالیکتیکی برای تربیت نیروی خارق العاده
قایل هستند و بر اساس اصل جهش تکاملی تعیین کننده
بودن عامل توارث را نفی می کنند و ابراز می دارند که
آنچه برخی از مربیان معتقد به مکاتب غیر علمی به
عنوان هوش طبیعی و استعداد ذاتی تلقی می کنند بر
خاسته از محیط و نتیجه آموختن و یادگیری است. تربیت
عبارت از ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار مطلوب در
زمان و مکان معین شاگرد است نه تغییر در محتویات
ذهنی او. رفتار نیز یعنی فعالیت کلی ارگانسیم.

طرفداران این نوع تربیت مدعی هستند که کودک در همان دوره اول کودکی با بازتابهای شرطی که خود نوعی یادگیری ساده است و می توان آنرا زیر ساخت اعمال پیچیده دیگر دانست روبرو می شود. همین بازتابهای شرطی وقتی هماهنگ با قانون رشد افزایش یافته و پیچیده تر شوند انسان می تواند کلیه امور زندگی را بیاموزد و عملاً آنها را بکار گیرد.

هدف و محتوی تربیت

با توجه به آنچه ذکر شد هدف و محتوی برنامه تربیت بر اساس پیش فرض معروف مارکس یعنی یکسان بودن موجود طبیعی و موجود اجتماعی یا زیستی-اجتماعی بودن انسان از یک سو و استقرار نظام اشتراکی کمونیسم و از میان رفتن مالکیت خصوصی بر ابزار تولید و در نتیجه آن از میان رفتن از خود بیگانگی انسان از سوی دیگر تعیین می شود.

در برنامه درسی مدارس مبتنی بر این مکتب
ریاضیات برای کمک به رشد تفکر دیالیکتیکی ارائه
می شود

۲. فیزیک برای ایجاد توانایی در شاگرد که بتواند جهان
مادی را به صورت مجموعه ای مرتبط با هم بشناسد
که تابع قوانین خاص خودش می باشد نه تابعی از
ذهنیات شخصی و فردی او

۳. زمین شناسی برای شناسایی منابع زمین و استفاده از آن در جهت منافع جامعه و مهمتر از آن برای نفعی این تفکر که جهان مخلوق قدرت الهی است آموخته می شود.

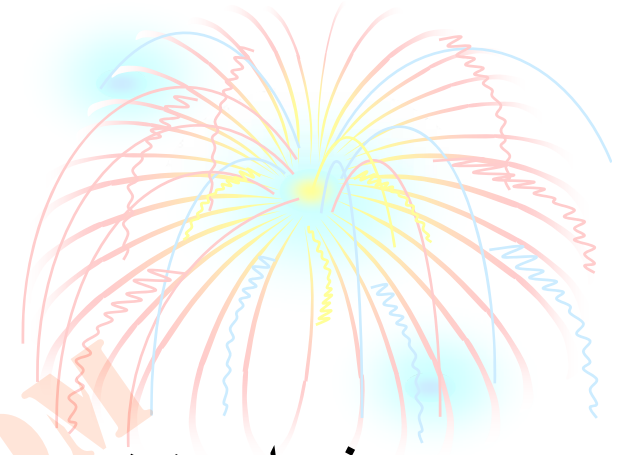
۴. زیست شناسی به شاگردان نشان میدهد که اولاً حیات پدیده ای تصادفی بوده و از تراکم تغییرات کمی و تحول به کیفیت جدید و به صورت خود به خود بوجود آمده است و خالق ندارد. ثانیاً شخصیت انسان محصول

تکامل تاریخی جامعه است و ایده آلهای و مسائل خاص
روحی و مذهبی نقش چندانی در آن ندارند

۵. منظور از تدریس تاریخ این است که این درس طوری
تنظیم و تعلیم شود که دانش آموزان را به برتری سیر
صعودی نظام کمونیسم در جریان تاملی تاریخ و
انحطاط و سیر نزولی نظام سرمایه داری متقاعد کند و
بذر احترام و تجلیل از پرولتاریا و رهبری آنرا در دل
آنها بارور سازد. برای تعیین این هدف آموزش فنی و

Payam Noor University Ebook

حرفه ای نیز در برنامه مدارس پیشبینی می شود.
و برای تلطیف عواطف شاگردان برنامه های هنری و
ادبی از قبیل ادبیات ملی و جهان، موسیقی، هنر و نمایش
و... نیز تدارک دیده می شود.

WWW.PNUeB.COM

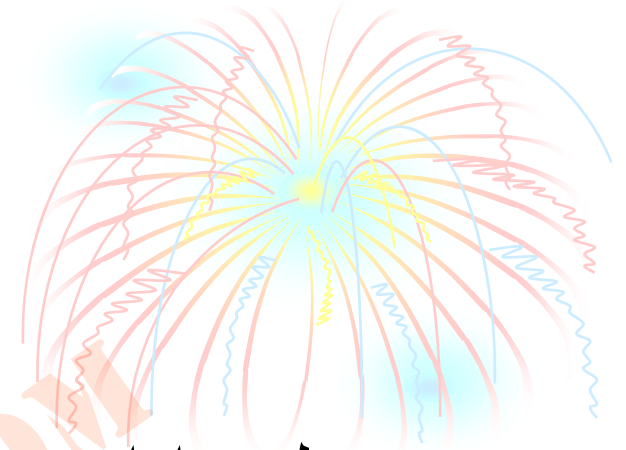
روشهای تدریس

۱. دستگاه گیرنده

۲. دستگاه پاسخ دهنده

۳. دستگاه عصبی

به طور کلی روشهای تدریس در این مکتب تابع همان روشهای تجربی است که روانشناسان تجربی آنها را آزموده و به منظور کار بستن به معلمان توصیه کرده اند. در این مکتب نظارت و ارزشیابی کار مدارس و

مسئولیت اداره و حفظ انضباط داخلی مدارس به عهده
معلمان محول می شود و از این لحاظ می توان گفت که
شیوه تربیتی آنان نیز معلم محور است.

WWW.PNUeB.COM

ارزش شناسی و تربیت

ارزش شناسی ماده گرایان

بر پایه ماده گرایی تاریخی یا دیالکتیکی، زیر بنای حرکت تاریخ، اقتصاد است که پیوسته در حال دگرگونی است. این پویایی به ویژه در مورد تاثیر بنیادهای اقتصادی در ارزشها نیز صادق است. بنابراین از نظر آنها، خیر و شر، نیک و بد، زیبایی و زشتی و بطور کلی ارزشها امور بیرونی و نسبی هستند که تابع شرایط محیطی و اجتماعی می باشند لذا هیچگونه قانون اخلاقی جاودانی وجود ندارد.

در این مکتب همانطور که محتوی آگاهی و شناخت مبتنی بر تجربه است ارزشها و شناخت آنها نیز حاصل تجربه می باشد و انسان آنها را بر حسب نیازمندیهای اقتصادی خود می آموزد.

WWW.PNUeB.COM

ماده گرایان در مورد ارزشهای زیبایی شناسی هم اظهار می دارند که علت و پایه زیبایی در خود اشیا و امور و پدیده ها است و ما با تجربه عینی آنها را در می یابیم. یعنی مبانی ارزیابی زیباشناسانه ما خود اشیا و امور هستند و ما را بر می انگیزند که چیزی یا امری را زیبا یا زشت بنامیم.

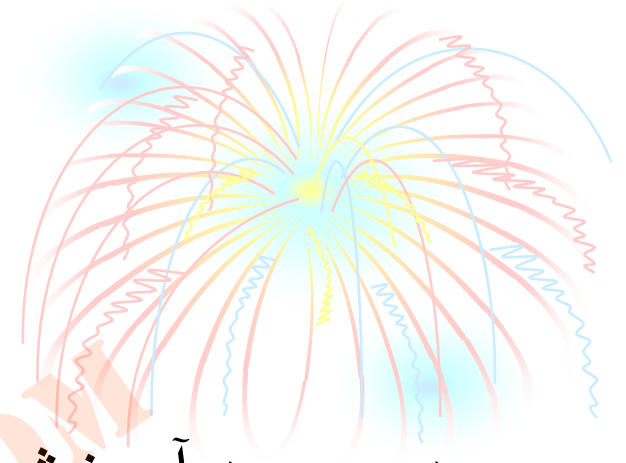
تأثیر ارزش شناسی ماده گرایان بر تربیت

با توجه به اینکه زیربنای ارزشها را در نظام تربیتی ماده گرایان اقتصادی تشکیل می دهد اصولاً نظام تربیتی آنها طوری طراحی می شود که انسان را برای تسلط بر طبیعت و استفاده از محیط مادی آماده کند و زمینه لازم برای شکل گیری و پیاده شدن کمونیسم فراهم گردد . تربیت بیشتر از آنکه جنبه فردی داشته باشد جنبه اجتماعی دارد و اعتبار هر فرد به میزان خدمتی است که می تواند برای جامعه انجام دهد .

تربیت مبتنی بر این ارزش شناسی چهار ویژگی عمده دارد

۱. تربیت در خدمت حکومت و سیاست
۲. تلفیق کار و آموزش
۳. تربیت تحت هدایت و رهبری مطلق طبقه کارگر
۴. تربیت بر محور جامعه و انسان

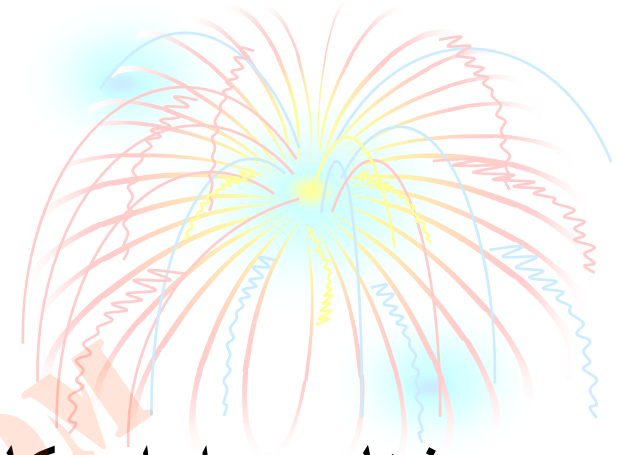
WWW.PNUWEB.COM

در مورد آموزشهای هنری نیز آنها هنر را به مثابه ابزاری
برای تحقق جامعه ایده آلی خود تلقی کرده و در آموزش
آن به شاگردان سعی و آفری دارند آنها معتقدند که تلطیف
عواطف و پرورش روحیه تجلیل از هنر در خدمت
پرولتاریا از اهدافی است که در آموزش هنر باید مد
نظر باشد.

نقد و بررسی تربیت بر مبنای ماده گرایی دیالکتیکی

تربیت مبتنی بر این مکتب با وجود آنکه در شناخت منابع مادی زندگی انسان و به خدمت گرفتن آنها به نفع جامعه موفقیت‌هایی کسب کرده است اما در نهایت نتوانسته انسان را اقناع کند زیرا انسان معتقد به اصالت ماده نمی‌تواند از زندگی مادی فراتر رود و این خلاف ماهیت جستجوگر و معنوی انسان است. اصول اعتقادی آنها دارای اشکالات فراوانی است که این طرز تفکر هم در هستی‌شناسی هم در شناخت‌شناسی و هم در ارزش

شناسی دارای کاستی هایی است که نمی توان یک تربیت صحیح را بر مبنای آن برای انسانها تدارک دید. تغییرات اخیری که در جوامع سوسیالیستی فعلی در حال شکل گیری است خود دلیل بارزی بر این ناتوانی است.

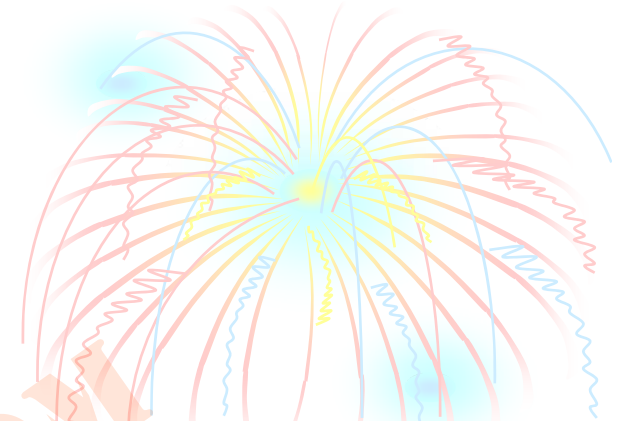
WWW.PNUWEB.COM

گفتار هفتم: عمل گرایی و تربیت

هدف کلی

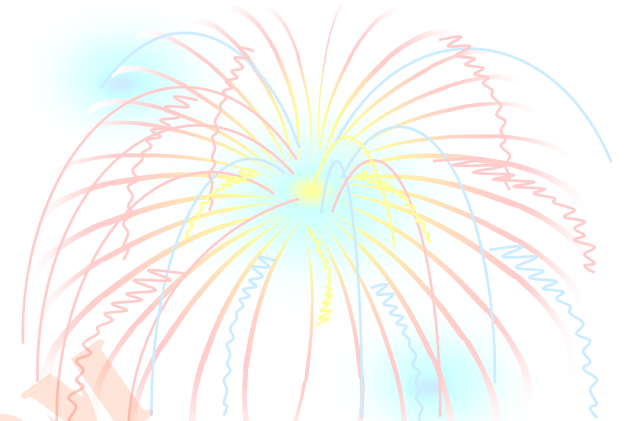
آشنایی با مبانی فلسفه عمل گرایی و تربیت مبتنی بر آن و کسب توانایی نقد و بررسی و کشف نقاط ضعف و قوت فلسفه تربیتی عمل گرایی.

WWW.PNUeB.COM

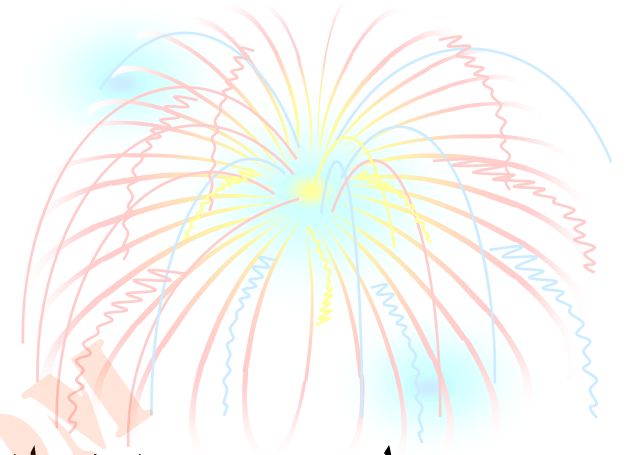

تفکر عمل گرایانه یا فلسفه عمل گرایی در آمریکا شکل
گرفت و بزودی در انگلیس و آلمان و سپس در بقیه نقاط
اروپا طرفداران زیادی پیدا کرد.

پراگما یک واژه یونانی به معنی کار یا کار و عمل
سودمند است . پراگماتیسم یا عمل گرایی نیز فلسفه ای
است که در پاسخ این پرسش که معیار حقیقی بودن یک
قضیه چیست؟ می گوید: سودمندی در عمل.

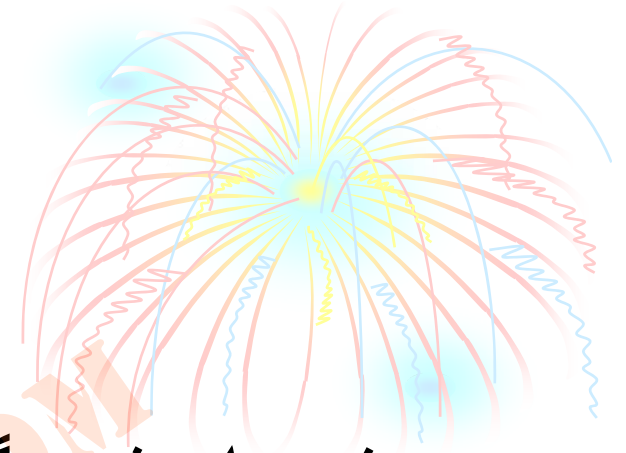

عمل گرایی در واقع یک جریان فکری آمریکایی قرن ۱۹ است که بوسیله پیرس تنظیم شد. وی می گفت ما نباید بیهوده در پی نایافتنی ها بگردیم. برای اینکه به حقیقت اشیا و امور پی ببریم باید در مورد تاثیر عملی و نتیجه ای که آنها برای ما دارند تحقیق کنیم. ویلیام جیمز نظریات پیرس را توسعه داده اظهار داشت هر چه در محیط بیرونی و درونی ما می گذرد اگر برای زندگی ما سودمند باشد حقیقت دارد.

جان دیوی نیز اندیشه های جیمز را با ماده گرایی علمی پیوند داد و بیان داشت که هیچگونه شناخت واقعی به غیر از شناختی که با روش تجربی علوم طبیعی بدست آمده باشد وجود ندارد.

پیرس بیشتر تحت تاثیر پیشرفتهای علم فیزیک و ریاضی بود. فلسفه جیمز بیشتر جنبه شخصی و روان شناختی و حتی دینی داشت. دیوی هم بیشتر تحت تاثیر پیشرفتهای جامعه شناسی و زیست شناسی قرار داشت.

ریشه های فرهنگی رشد و توسعه چنین تفکری در آمریکا بیشتر به نحوه تشکیل و توسعه این کشور مربوط می شود که پس از برخورد مهاجران اروپایی با این سرزمین جدید و کوشش برای ساختن جامعه ای بدون تاریخ گذشته و سابقه شکل گرفته است.

عامل دیگر توسعه و تحکیم مبانی فلسفه عملگرایی، تحرک و پویایی اجتماعی در آمریکا بود.

اعتقاد به آزادی فردی و توجه به تاثیر علوم و تکنولوژی در بهبود شرایط زندگی اهمیت فوق العاده ای پیدا کرد به طوری که در نظر ساکنان آمریکا دموکراسی و علوم مهمترین وسیله برای پیشرفت افراد تلقی شد که پیشرفت یکی تاثیر عمده ای در رشد و توسعه دیگری دارد. شاید بتوان گفت که این عامل در تشکیل و گسترش فلسفه عمل گرایی در آمریکا بیش از عوامل دیگر تاثیر داشت

هستی‌شناسی و تربیت

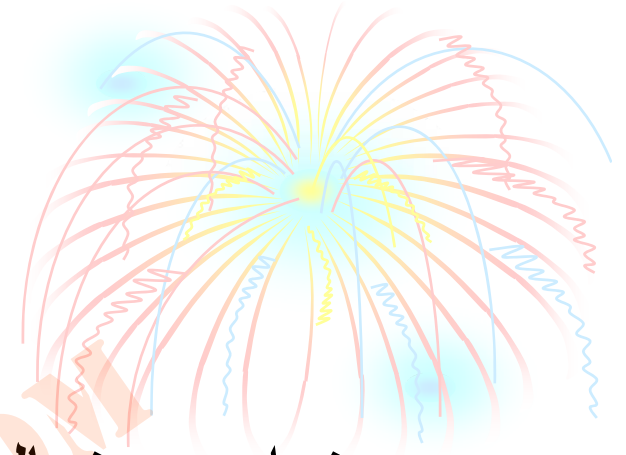
هستی‌شناسی عمل‌گرایان

مهمترین اصل در هستی‌شناسی عمل‌گرایان اصل تغییر است که مطابق آن همه چیز در جهان در حال تغییر است و هیچ چیز ثابت و واقعیت‌پایدار در جهان وجود ندارد. به عبارت دیگر تغییر در این فلسفه واقعیت‌غایی است و این اصلی است که عمل‌گرایان بیش از اصول دیگر بر آن تأکید دارند و آن را وسیله پیوند فلسفه خود با فلسفه یونانیان قرار داده‌اند. ریشه این اصل را

Payam Noor University Ebook

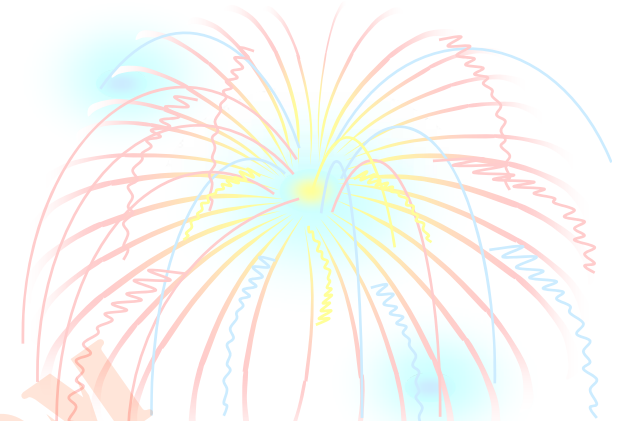
PNUweb

...کتابخانه الکترونیک پیام نور...

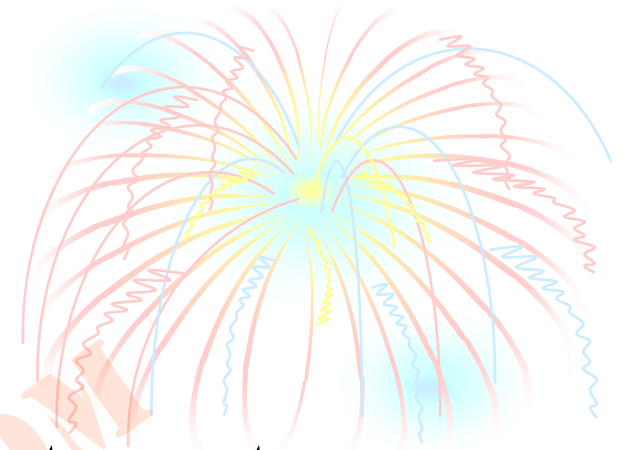

می توان در تعالیم هر اکلیتوس و سوفیستهای دیگری نظیر
پروتاگوراس جستجو کرد.

WWW*PNUeB.COM

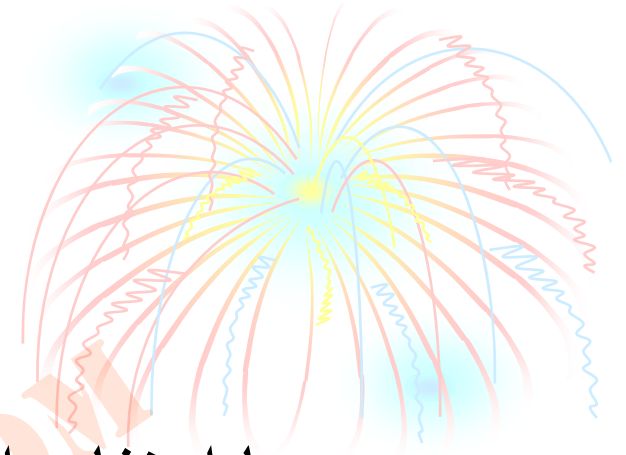

فلسفه عمل گرایی شکل ویژه ای در اندیشه های جان دیوی
به خود گرفت. او که شیفته فلسفه هگل به ویژه مطلق
گرایی او شده بود به آن قسمت از فلسفه وی که به نفی
دوگانگی میان جهان و انسان، عینیت و ذهنیت، روح و
جسم و طبیعت و خدا می پرداخت بیشتر توجه داشت.
زیرا در پی یافتن یک معیار و روش برای شناخت
حقیقت بود تا بتواند یک نظام وحدت یافته را که همه
چیز در آن جای خود را داشته باشد به عالم فلسفه
عرضه کند. لذا ماده گرایی علمی را با اندیشه های جیمز

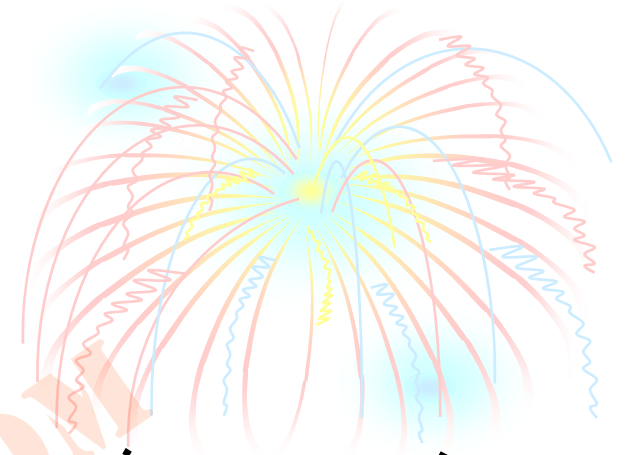

پیوند داد و به این ترتیب کلید اصلی نظریه فلسفی خود را
پیدا کرد. این کلید عبارت بود از رابطه میان انسان و
محیط او.

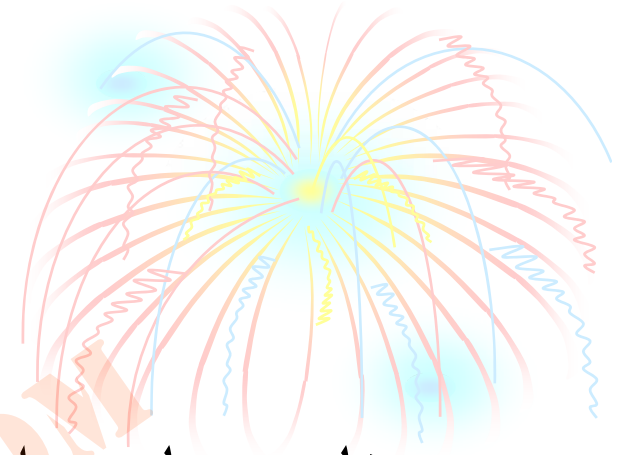
WWW*PNUWEB*COM

دیوی با استفاده از دانش های تازه فراهم آمده و رشد یافته
اوایل قرن ۲۰ یعنی زیست شناسی و جامعه شناسی و با
اتکا به منطق جدیدی که از داروینیسیم اجتماعی و
تفکرات شیلر نشأت گرفته و به منطق زیستی شهرت
داشت به ساختن بنای فلسفه خود پرداخت.

تجربه در مفهوم وسیع آن اساس جهان شناسی عمل گرایی را تشکیل می دهد. از نظر آنان تجربه شامل احساس، ادراک، تفکر، قضاوت، مقایسه، توصیف، سیر عقلانی و توجه به ارتباط امور با یکدیگر است. بنابراین تجربه را نمی توان به ادراکات حسی محدود کرد. تجربه محصول تاثیر متقابل فرد و محیط روی یکدیگر است.

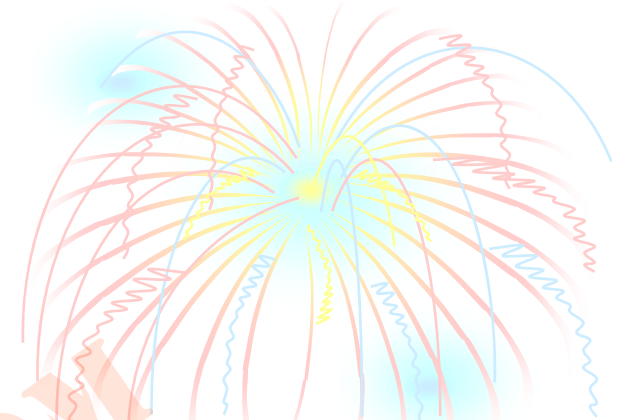

معنای جهان برای انسان فقط تا آن حدی است که وی به آن آگاهی پیدا کند. اگر جهان هدفها و غایتی داشته باشد برای انسان این هدف و غایت پنهان است و آنچه را انسان نتواند تجربه کند در نظر او واقعی نخواهد بود.

WWW.PNUeB.COM

انسان از دیدگاه عمل گرایان

انسان از دیدگاه عمل گرایان موجودی زیستی و در عین حال اجتماعی است. ارگانیسمی است فعال و تجربه گر که تنها در اجتماع و با تاثیر و تاثر متقابل می تواند زندگی کند. او پیوسته در حال سازش دادن خود با محیط یا سازگار کردن محیط با خود است. استعدادهای او به تبع تاثیرات اجتماعی که می پذیرد نهایی ندارد.

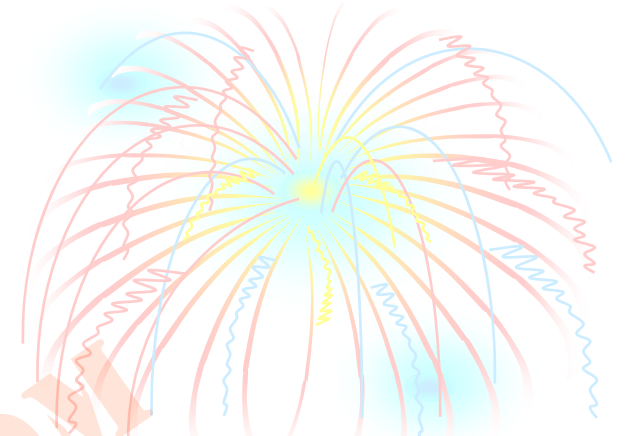
عمل گرایان برای انسان اراده آزاد قایل نیستند و آزادی
انسان را به صورت امید و آرزو ترسیم میکنند. آنها می
گویند هر قدر انسان بر طبیعت پیرامون خود از طریق
علم و تکنولوژی تسلط یابد امید و آرزوی او برای
آزادی تحقق می یابد.

WWW.PNUeB.COM

تأثیر هستی‌شناسی عمل‌گرایان در تربیت

جریان تربیت به تبعیت از اصل تغییر امری متغیر و نامعین است. بنا به مقتضیات هر عصر و جامعه‌ای دگرگون می‌شود. به همین دلیل دیوی آنرا اینگونه تعریف کرده است: تربیت عبارت است از بازسازی یا سازمان دادن مجدد تجربه که بر معنای تجربه می‌افزاید و توانایی لازم را به منظور هدایت مسیر تجربه بعدی فزونی می‌بخشد.

آنها هدف تربیت را در خود تربیت جستجو می کنند و تعیین هدف نهایی برای تربیت را امری بیهوده می دانند. تربیت در نظر آنها عین زندگی است نه آماده شدن برای زندگی و چون جریان زندگی مدام در تغییر است لذا انتخاب هدف ثابت برای تربیت جریان رشد را محدود می سازد.

اصولی که آنها در انتخاب اهداف تربیتی از آن پیروی می کنند عبارتند از:

۱. هدف هر فعالیتی در خود آن فعالیت است اما نتیجه یا معلول آن فعالیت در خارج آن
 ۲. همه اهداف قابل انعطاف و تغییر پذیرند
 ۳. هدف وسیله ای است که به فعالیتهای فرد معنی می بخشد
- تربیت عمل گرایی یک تربیت کاملاً کودک محور تلقی می شود.

شناخت شناسی و تربیت

شناخت شناسی عمل گرایان

شناخت از نظر عمل گرایان تنها با استفاده از روش حل مسئله حاصل می شود و آن انبوهی از اطلاعات و معلومات نیست که از طریق مشاهده بدست آمده باشد بلکه معرفتی است که از طریق هوشی حاصل می شود. ملاک حقیقی بودن یک شناخت سودمند بودن آن در عمل است که از طریق حل مسئله به سودمند بودن آن پی می بریم.

Payam Noor University Ebook

PNUweb

...کتابخانه الکترونیک پیام نور...

روش حل مسئله در شناخت شناسی شناخت گرایان دارای مراحل زیر است:

۱. برخورد با مسئله
۲. پی بردن به وجود مسئله یا به وجود آمدن مشکل
۳. شناسایی مسئله و تعریف آن
۴. جمع آوری اطلاعات در مورد مسئله
۵. فرضیه سازی جهت حل مسئله
۶. آزمودن فرضیه ها در عمل
۷. حل مسئله

تأثیر شناخت شناسی عملگرایان در تربیت

عمل گرایان شیوه بحث گروهی را برای فراگیری مطالب درسی یکی از مؤثرترین شیوه های تدریس می دانند. نقش معلم در اینجا این است که موقعیتهای آموزشی را به گونه ای ترتیب دهد که شاگردان بتوانند تجارب خود را بتدریج سرشارتر، پربارتر و منظم تر کنند. بنابراین نقش معلم با بررسی علایق و تجارب شاگرد و روش یادگیری و آموزش مناسب آنها مشخص می شود.

یادگیری باید از تجربه عادی و روزمره شاگرد سرچشمه بگیرد. البته این سخن به این معنا نیست که هر کس بدون توجه به تجربه های دیگران به شناخت پدیده ها بپردازد زیرا ما یافته های علمی را که حاصل تجربه اندیشمندان است با تجربه های خود در می آمیزیم. به این ترتیب عمل گرایان به اصالت کودک در تربیت عقیده دارند و تربیت آنها تربیت کودک محور است. هسته اصلی، کلیه فعالیت های تربیتی کودک و نیازهای فوری و علایق اوست.

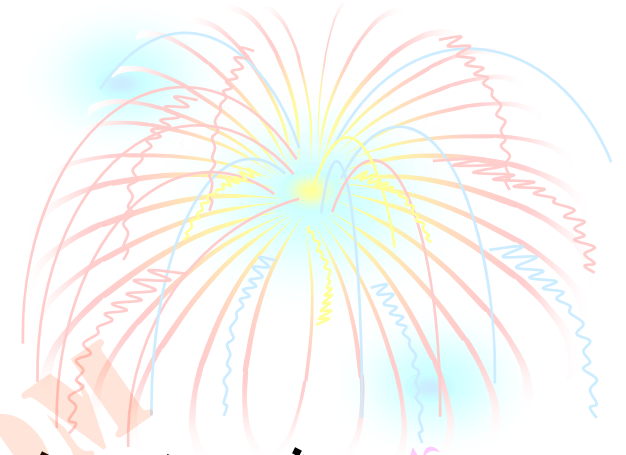
مواد و محتوی درس

عملگرایان روش حل مسئله خود را برای انتخاب محتوی درس نیز توصیه می کنند و می گویند که در انتخاب محتوی باید به روش زیر عمل کرد.

۱. انتخاب موقت موضوع درسی بر طبق معیارهای معین

۲. طرح فرضیه ای مبنی بر اینکه موضوع انتخابی برای هدف منظور خاصی مناسب است

۳. تعیین شرایط آزمون فرضیه

۴. پیش بینی متون دقیق و عینی برای تعیین نتایج و ارزشیابی آنها

۵. مقایسه نتایج با فرضیه به منظور روشن کردن اینکه فرضیه تا چه حد با هدف و منظوری که داشتیم تطبیق می کند.

۶. انتخاب محتوی نهایی

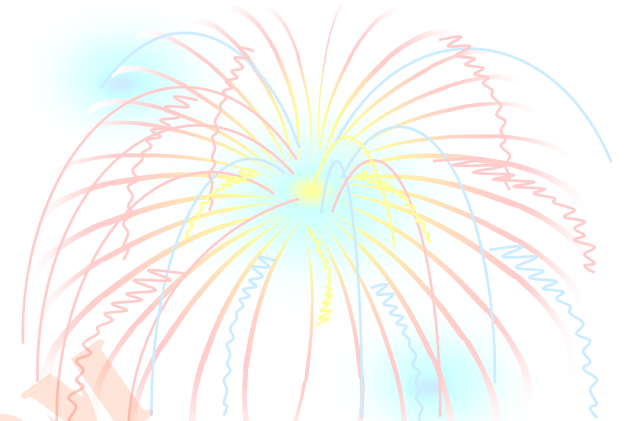
روش تدریس

روش تدریس در نظر عملگرایان با ویژگیهای اساسی تفکر یکسان است و بهترین روش از نظر آنها همان روش حل مسئله است. زیرا از نظر آنها این روش نوعی آمادگی برای زندگی است. آنها توصیه می کنند که هم معلم و هم شاگرد باید به جای پیروی از ساخت سنتی محتوی درسی متوجه معلوماتی باشند که مفید بودن آنها در حل مسئله ای خاص به اثبات رسیده است. روش حل مسئله از نظر آنها قابلیت کاربرد در تمام دوره های تحصیلی را دارد.

ارزش شناسی و تربیت

ارزش شناسی عمل گرایان

در ارزش شناسی عمل گرایان میان بنیاد ارزشها و معیار آنها تفاوت قایل می شوند و بنیاد آنها را فعالیت‌های فردی و اجتماعی و معیار آنها را سودمندی در عمل می دانند. لذا ارزشها در نظر آنها نسبی است و هیچ ارزش مطلق وجود ندارد. بنابراین در تربیت اخلاقی اصراری روی ارزش خاصی ندارند و معلم را از تحمیل ارزشهای خود به کودک بر حذر می دارند زیرا این عمل را خلاف دموکراسی تلقی می کنند.

دیوی ارزشها را به ارزشهای ذاتی و ارزشهای ابزاری تقسیم می کند اما تفکیکی مشخص میان آنها قایل نمی شود. با وجود آنکه تعریف هر یک را مشخص می کند. از نظر آنها اگر ارزشی در موقعیت خاص و در تجربه نتایج رضایت بخش و سودمندی بیار آورد، به صورت مجوزی برای رفتار در می آید. با این طرز تلقی از ارزشها هر هدفی در نظام تربیتی عمل گرایان ارزش ابزاری دارد که ما را در رسیدن به هدفهای دیگر یاری می دهد.

تأثیر ارزش شناسی عمل گرایان در تربیت

در تربیت اخلاقی عمل گرایان رابطه دانش و اخلاق مهم تلقی می شود و تضادی میان امیال و خواسته ها و رغبت های فرد و اخلاق نمی بیند. بنابراین عمل بر مبنای آنها را مجاز می شمارد.

WWW.PNUeB.COM

Payam Noor University Ebook

PNUeB

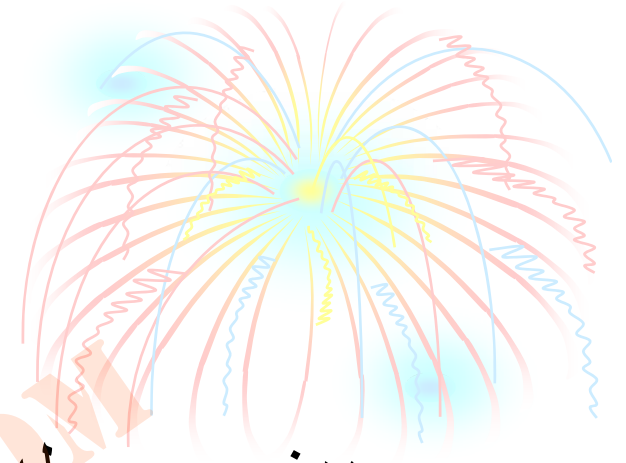
...کتابخانه الکترونیک پیام نور...

نقد و بررسی تربیت بر بنیاد عمل گرایی

- تربیت بر مبنای عمل گرایی با وجود محاسنی که دارد دارای اشکالاتی است که اهم آنها عبارتند از:
 - عدم اعتقاد به هدف هستی و در نتیجه عدم تعیین هدف غایی برای تربیت
 - ترسیم سیمای ناقص و عمل زده از انسان که وجدان و اخلاق او تحت سیطره فرهنگ جامعه است
 - تعیین ملاک سودمندی برای حقیقت به جای تطبیق اندیشه با واقعیت بیرونی به عنوان یک ملاک ارزشمند

- تاکید بیش از حد روی روش حل مسئله که تنها می تواند موجب کسب نوعی خاص از معرفت یعنی معرفت تجربی بشود. کارایی این روش در کسب انواع دیگر معرفت ها مورد تردید است
- قابل انتقادترین بخش فلسفه عمل گرایی نظریه ارزش شناسی آنها است که همه چیز را نسبی تلقی میکنند که تاثیر سوئی در تربیت انسانها برجای می گذارد

- هدف و وسیله را یکی تلقی می کنند و سلسله هدفها را بدون توجه به ناظر بودن آنها به یک هدف غایی تا بینهایت قابل تداوم می دانند. که مخالف روحیه هدف جویی و آینده طلبی انسان است
- نظر آنها در مورد تلقی کردن تربیت بصورت عین زندگی نیز در عین داشتن عناصر مثبت قابل پذیرش کامل نیست. زیرا مدرسه یک موقعیت مصنوعی است که بوسیله جامعه سازمان داده می شود و نمی تواند

دقیقاً با مسایل زندگی واقعی تطابق یابد.

• بالاخره تاکید آنها بر رشد اما بدون مشخص کردن جهت رشد، تاکید چندان مطلوبی نمی تواند باشد.

WWW.PNUeB.COM

گفتار هشتم: اسلام و تربیت

هدف کلی

ایجاد آشنایی با مکتب تربیتی انسان ساز اسلام و مبانی فلسفی آن به عنوان یک جهان بینی توحیدی و تاثیر این جهان بینی بر نمود عمل تربیتی به منظور کسب توانایی در تنظیم رفتارهای تربیتی خود به عنوان یک معلم مسلمان

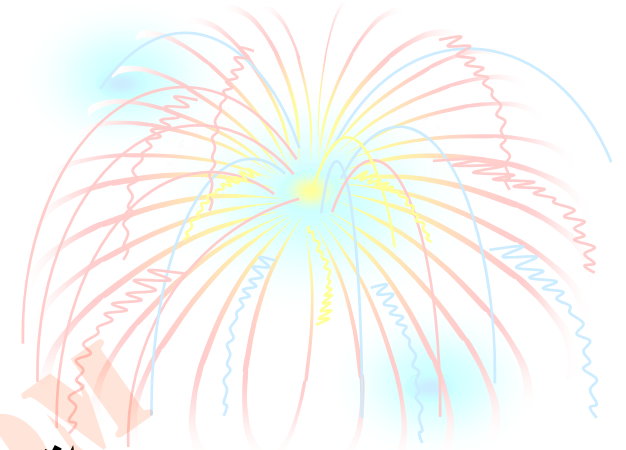
هستی شناسی و تربیت

هستی شناسی اسلامی

کوشش در شناخت فلسفه اسلامی و درک حقیقت آن منوط به شناخت فرقه های مختلف اسلامی است و تا کنون فلسفه کاملی تحت عنوان کلی حکمت اسلامی تدوین نیافته است. به همین دلیل در این گفتار بیشترین استناد به خود قرآن کریم که منبع اصلی معارف اسلامی است شده است.

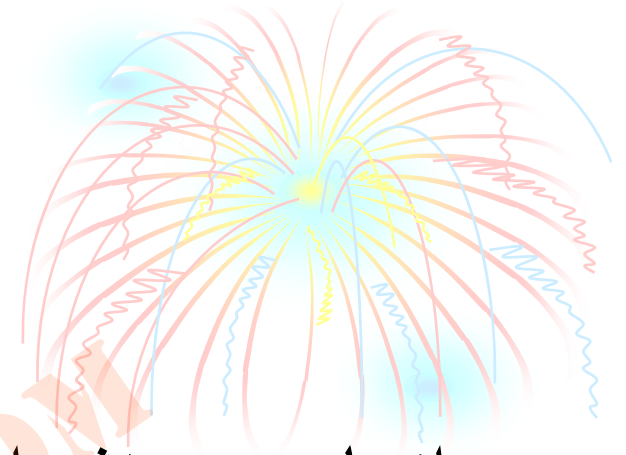
در هستی شناسی اسلامی هستی مطلق از آن خداوند است و هستی های دیگر مخلوق آیین وجود محسوب می شوند. در اسلام هستی مساوی با ماده نبوده بلکه وجودهای دیگری نیز هستند که غیر مادی بوده و اعتبار هستی آنها کمتر از هستی مادی نیست. جهان در هستی شناسی اسلامی در حال شدن و حرکت است. این شدن و حرکت هدف دار بوده و به سوی مقصد هستی در حرکت می باشد.

چون هستی واقعیت از اویی و ماهیت به سوی اویی دارد
این جهان به طور مستقل از ذهن انسان وجود دارد و
عینی و واقعی است. اما جهان عینی واقعیتی است
محدود، متغیر، وابسته و نسبی. یکی از مهمترین مسائل
هستی شناسی اسلام موضوع حدوث زمانی عالم است
که ملاصدرای شیرازی آن را با ارائه نظریه حرکت
جوهری خود به نحوی معقول و مستدل حل کرده است.

انسان از دیدگاه اسلام

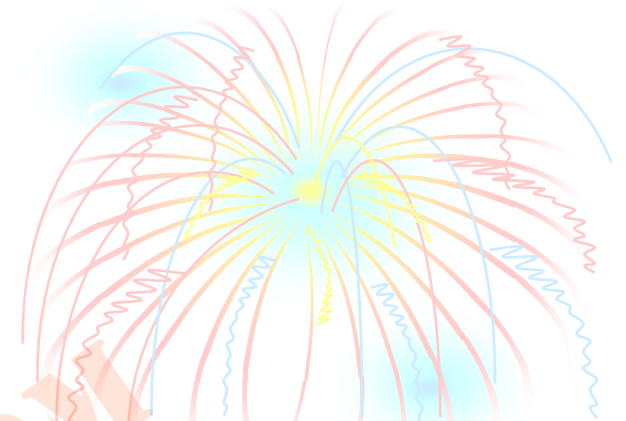
انسان در این دیدگاه موجودی است مادی و معنوی و اصالت وی به روح اوست. با اینکه انسان دارای اجل مسمی می باشد ولی روح او جاودانه است. انسان از موهبت حواس برخوردار است که چشم و گوش مهمترین آنها است. علم و آگاهی او ناشی از همین موهبت و موهبت والاتری به نام عقل است. عقل از نیروهای عمده روح انسان است که قرآن تاکید فراوانی بر بکارگیری آن کرده است. روح از نظر ملاصدرا حدوث جسمانی و بقای روحانی دارد.

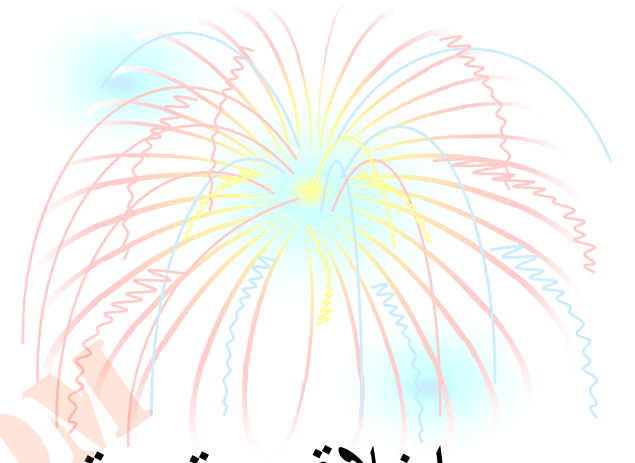
انسان در بینش اسلامی دارای اراده و اختیار است و این اراده و اختیار او محدود نیست. عواملی همانند وراثت، قوانین طبیعی، علیت و اجتماع محدود کننده اختیار انسان هستند. فلاسفه اسلامی از لحاظ اعتقاد به اختیار انسان به دو گروه عمده معتزله و اشاعره تقسیم می شوند. که اولی موافق و دومی مخالف اراده انسان است. هر کدام از آنها برای اثبات عقاید خود دلایلی عنوان می کنند.

تأثیر هستی‌شناسی اسلامی در تربیت

تربیت اسلامی هم در معنای عام و هم در معنای خاص آن جهت الهی دارد و به تمام عوامل مؤثر در اندیشه، رفتار، جسم و روح انسان توجه دارد. تربیت از دیدگاه اسلام عبارت است از فراهم کردن زمینه‌ها و عوامل رشد و تکامل همه جانبه انسان و هدایت مسیر تکاملی او به سوی وجود کامل مطلق با برنامه‌ای منظم و سنجیده مبتنی بر اصول و محتوای از پیش معین شده. بنابراین تربیت فرایندی مداوم و پیوسته است که در تمام مراحل زندگی انسان مؤثر می‌باشد.

هدف تربیت اسلامی تحقق بخشیدن به استعداد های بالقوه و متوازن و متعادل بار آوردن انسان است که بتواند متخلق به اخلاق الهی و انبیا و اولیاء الهی شود. بنابراین شناخت استعدادهای انسان به عنوان مقدمه تربیت و هدایت هر یک از شاگردان به رشته ای از علم یا فن که با استعداد، علایق و رغبت‌های او هماهنگی داشته باشد به عنوان یک ضرورت مورد تاکید قرار می گیرد. برای رسیدن به این هدف کلی در تربیت اسلامی اهداف به شکل جزئی طبقه بندی شده اند. که عبارتند از اهداف

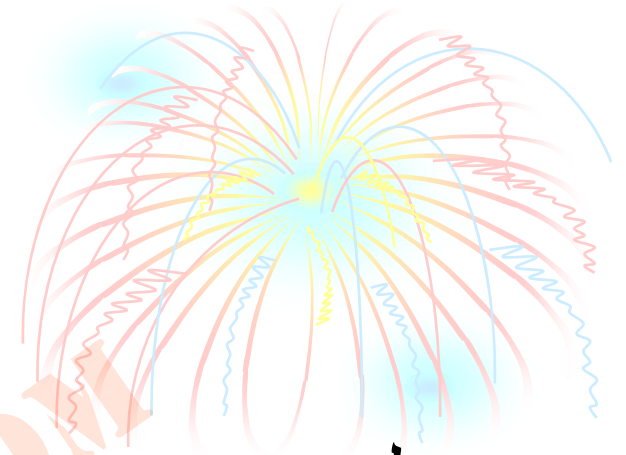
اخلاقی، تربیتی، علمی و آموزشی، اجتماعی، سیاسی و
نظامی و بالآخره اقتصادی

WWW*PNUWEB*COM

شناخت شناسی و تربیت

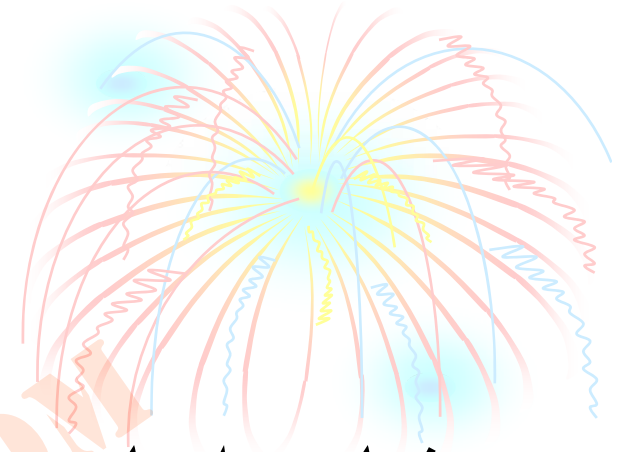
شناخت شناسی اسلامی

شناخت در فلسفه اسلامی از اهمیت زیادی برخوردار است
از نظر قرآن سه نوع علم برای انسان وجود دارد علم
الیقین و عین الیقین به عنوان علم حصولی و حق الیقین
به عنوان علم حضوری.

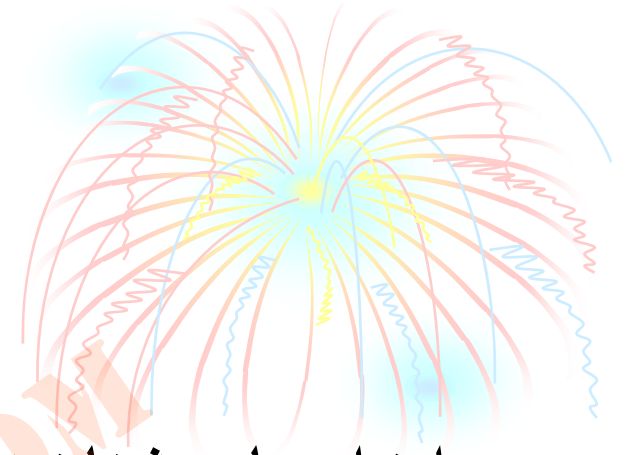

علم حضوری دریافت بدون واسطه صورت ذهنی ، از معلوم است که با شهود درونی در شخص عالم ادراک می شود. اما علم حصولی با واسطه صورت ادراکی حاصل می شود و برای آن سه مرتبه قایل هستند.

- مرتبه حس
- مرتبه خیال
- مرتبه تعقل

شناخت انسان در شناخت شناسی اسلام منحصر به ادراک حسی نبوده و ادراک هم یک پدیده مادی یا فیزیولوژیکی تلقی نمی شود. ادراک دو نوع نظری و بدیهی دارد. که بدیهیات تحلیلهای مستقیم ذهن از یافته های حضوری است و ادراکات نظری آنهایی هستند که از طریق استدلال منطقی به ادراک بدیهی برگردانده می شوند.

ابزارهای شناخت عبارتند از حواس سالم، نفس سلیم و عقل سالم و منابع شناخت عبارت از طبیعت، آیات آفاقی، خود انسان، آیات انفس، تاریخ و آثار کتبی گذشتگان می باشد

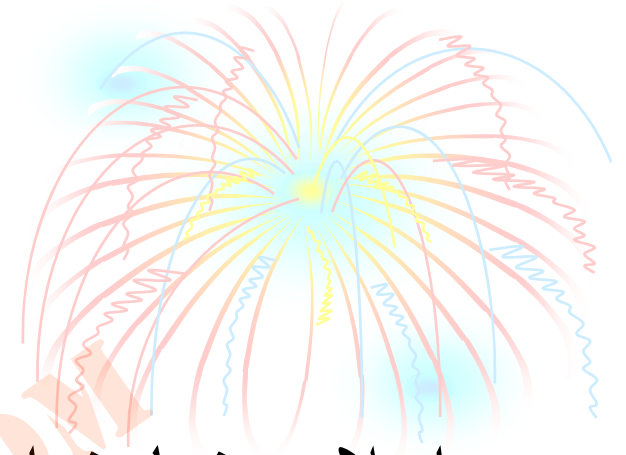
WWW.PNUeB.COM

تأثیر شناخت شناسی اسلامی در تربیت

معلم سعی می کند با استفاده از این ابزارهای خدادادی و منابع موجود انسانهایی تربیت کند که دارای علم و آگاهی و مسئولیت و تعهد برای استفاده از این علم و آگاهی می باشند. دانش آموز در انتخاب رشته و مواد تحصیلی خود آزاد است و معلم راهنمای او محسوب می شود.

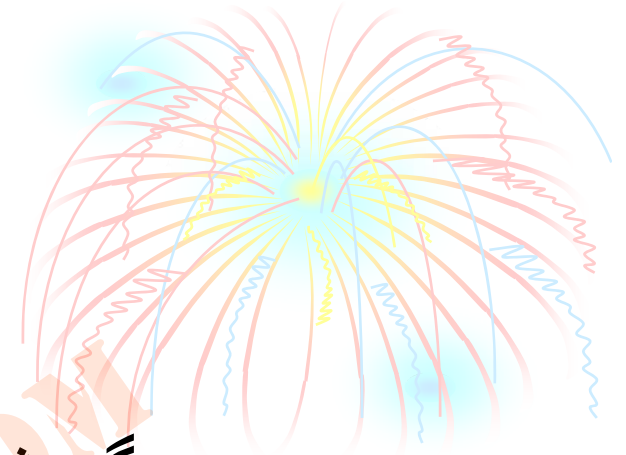
مواد و محتوی دروس

برنامه های درسی و مواد و محتوی دروس را نیازها و
حواجی مربوط به زمان حال و آینده جامعه معین می
کند. البته در تدوین برنامه های درسی آگاهی از حقایق
دینی و شناخت دستورات الهی در درجه اول اهمیت
قرار دارد. زیرا این حقایق و احکام ارتباط مستقیمی با
زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان دارد. اندیشمندان
اسلامی در آموزش دینی با الهام از تعالیم قرآن تاکید
فراوانی بر ارزش عقل و تفکر دارند و معتقدند: تربیت

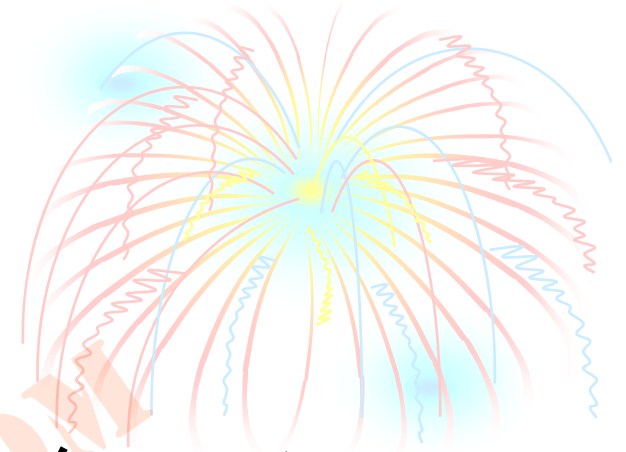
اسلامی تمام توان خود را در راه رشد و تعالی اندیشه
آدمی بکار گرفته و زمینه های آزادی آنرا از قید نادانی
و تقلید کورکورانه فراهم نموده است.

موضوع بعدی که مورد توجه متخصصان تربیتی اسلام
قرار می گیرد علوم طبیعی و ریاضی است که امکان
نگرش دقیق در نظام آفرینش و تفکر منظم و منطقی را
برای شاگردان فراهم می سازد.

موضوع دیگر شناخت آفرینش انسان و ویژگی های
جسمی، روحی، عقلی اجتماعی و فرهنگی اوست. تاریخ
و تدریس آن در میان علوم انسانی در تربیت اسلامی
اهمیت ویژه ای دارد.

تعلیمات اجتماعی به عنوان بخش دیگری از مجموعه علوم
انسانی در برنامه های درسی مد نظر است.

عمده ترین هدفی که برنامه ریزان تربیت اسلامی از تدریس مجموعه علوم انسانی مد نظر دارند با الهام از تعالیم ارزنده قرآن تهذیب نفس است.

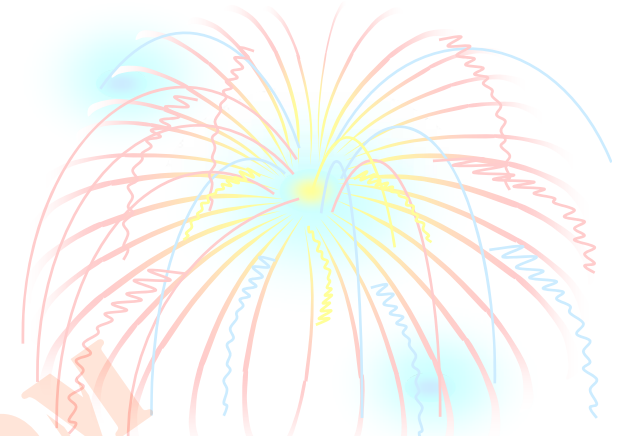
تربیت بدنی و بهداشت در مجموعه برنامه های درسی نیز جایگاه خاص خود را دارد.

آموزش های نظامی، دفاع شخصی و دفاع غیر نظامی نیز در این مجموعه اهمیت دارند.

آموزش های فنی و حرفه ای نیز در برنامه های درسی گنجانده می شود.

برای تلطیف ذوق و عواطف دانش آموزان و پرورش خلاقیت های هنری و لذت بردن از زیبایی و ستایش آن بر آموزش هنر های اسلامی مانند خط ، نقاشی ، نمایش ، خطابه و فن بیان ، تزیین و هنر های سنتی و موسیقی در فعالیتهای تربیتی همت می گمارند.

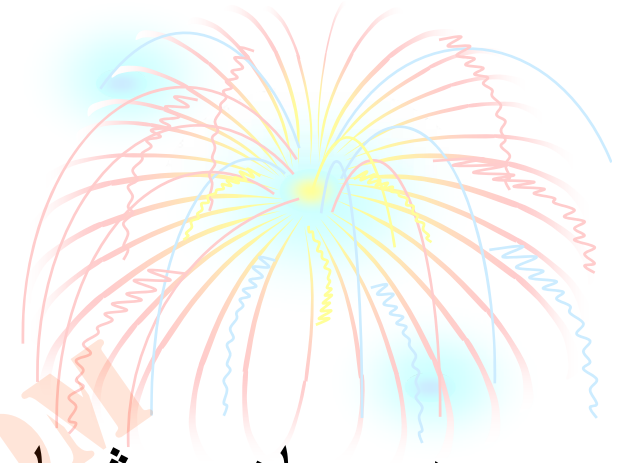
در تمام این تعالیم روح اخلاص ،ایمان و رها کردن انگیزه
های مادی و نفسانی بر همه چیز حاکم است و فقط
رضای الهی مد نظر قرار دارد زیرا غایت تربیت نیل
به قرب الهی است.

WWW.PNUWEB.COM

روشهای تدریس

مربیان اسلامی در تدریس نکات خاصی را مورد توجه قرار می دهند.

- عوام بودن علم و عمل
- اجتناب از سخت گیری و تنبیه بدنی
- رعایت تفاوت‌های فردی و مراتب رشد در تدریس
- تدریس باید با سن زمانی و عقلی و همچنین درجه رشد و استعداد شاگردان هماهنگ باشد.

در میان روشهای مختلف تدریس روش مباحثه و مناظره جایگاه ویژه ای در تربیت اسلامی دارد. مربیان مسلمان معتقدند که مباحثه و مناظره در مسائل علمی به یادگیری و فهم عمیق و همه جانبه علوم کمک می کند و قدرت بیان و تجزیه و تحلیل افکار و عقاید شخص را فزونی می دهد.

ارزش شناسی و تربیت

ارزش شناسی اسلام

ارزشها در فلسفه اسلامی در بخش فلسفه عملی و بیشتر
در قالب موضوعات مربوط به اخلاق مورد بررسی
قرار گرفته اند.

WWW.PNUeB.COM

برای تحلیل دقیق و فلسفی این موضوع باید به چند نکته توجه کنیم

اموری که به خیر یا شر نسبت داده می شوند یعنی دارای ارزش مثبت یا منفی تلقی می شوند از یک نظریه به دو دسته تقسیم می شوند:

- اموری که خیر یا شر بودن آنها معلول چیز دیگری نیست.

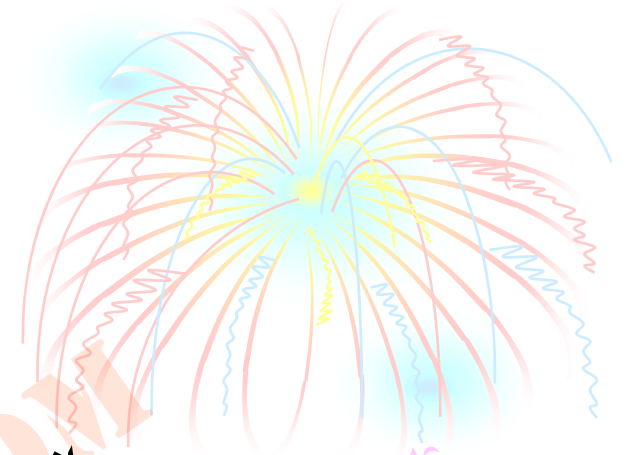
- اموری که خیر یا شر بودن آنها معلول چیز دیگری است.

چنین تبیینی در مورد افعال و اعمال نیز صادق است.

۱. همه امیال و رغبت‌های فطری از حب ذات ناشی می‌شوند و هر موجود ذی‌شعور چون خودش را دوست دارد بقا و رشد و کمال خودش را هم دوست دارد.

۲. هر گاه به کمال رسیدن موجودی مشروط به شرایط عدمی باشد می‌توان آن امر را با وجود داشتن مفهوم عدمی برای آن موجود خیر محسوب داشت و برعکس هرگاه نقص موجودی معلول وجود عواملی باشد که مزاحم کمال اوست با وجود داشتن مفهوم وجودی برای او شر محسوب می‌شود.

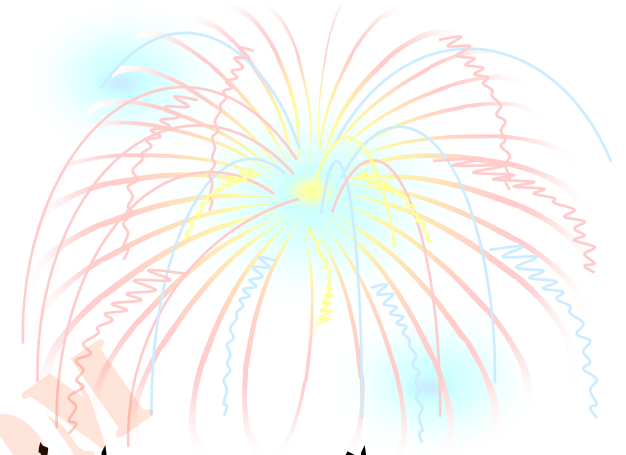
در موجوداتی که دارای ابعاد مختلف وجودی و یا قوای متعدد هستند ممکن است تراحمی بین کمالات مربوط به آن ابعاد و قوا یا وسایل حصول آنها پدید بیاید در این صورت کمال هر بعد یا قوه ای نسبت به خودش خیر است و از آن جهت که به کمال بعد یا قوه دیگری مزاحمت ایجاد می کند برای آن بعد یا قوه شر خواهد بود.

تأثیر ارزش شناسی اسلام در تربیت

برای اینکه رفتارها ارزشمند و دارای اعتبار اخلاقی باشد
باستناد نظریه ارزشی اسلام که پیشتر به آن اشاره
کردیم موارد زیر را باید طی کند:

۱. رفتار باید مطلوبیت داشته باشد

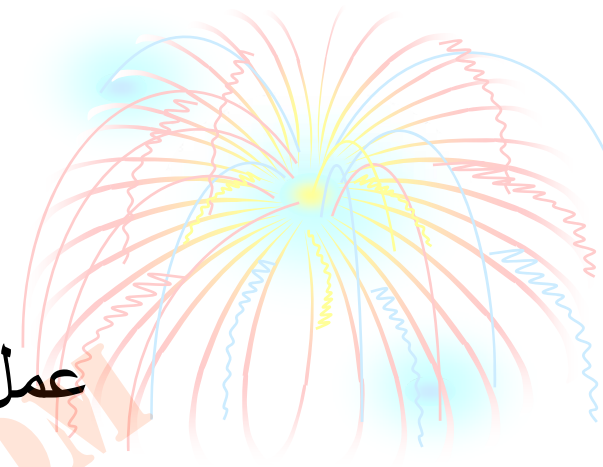
۲. تشخیص مطلوبیت با عقل است

مراتب و مراحل را که موجب پیدایش عمل ارزشمند ،
اخلاقی و عروج عمل انسان به عمل عبادی از دیدگاه
فلسفه اخلاق اسلامی می شود می توان به شکل زیر
نمایش داد.

WWW.PNUeB.COM

عمل عبادی
↑
عمل اخلاقی با نیت رضای الهی
↑
عمل اخلاقی
↑
عمل ارزشمند + نیت
↑
انتخاب آگاهانه
↑
راهنمای عقل
↑
مطلوبیت انسانی
↑
مطلوبیت عام

WWW.PNUeB.COM

ارزشها در ارزش شناسی اسلام دارای مبانی ثابت و مطلق هستند. ارزشهای مثبت جنبه وجودی و ارزشهای منفی جنبه عدمی دارند. انسان می تواند اعمال و رفتار خود را منطبق بر این ارزشهای متعالی از حالت یک رفتار عادی به صورت عبادت الهی در بیاورد. انگیزه اصلی رفتار او در این فرایند حب ذات و کمال طلبی است و تمام نیازهای او از این انگیزه بنیادی سر چشمه میگیرند.

ارزش زیبایی و هنر در تربیت اسلامی

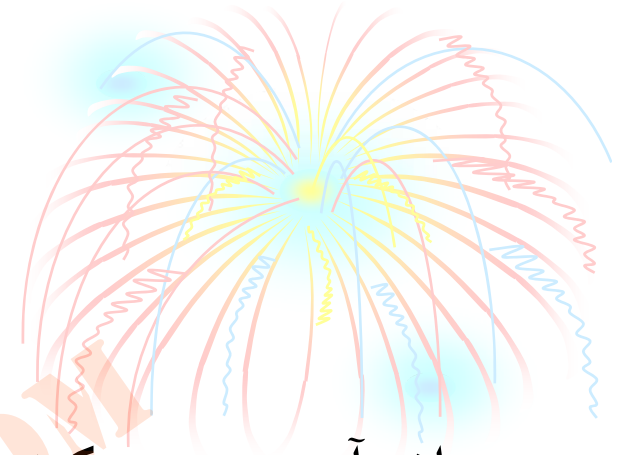
در زیبایی شناسی اسلامی اصل تصعید و والایش مطرح است تا واقعیات حیات در پشت پرده زیبایی های ظاهری پنهان نماند و حقیقت ناب در متن زیبایی ها همیشه جاری باشد.

هنر نیز به عنوان یکی از این نمود ها و جلوه های بسیار شگفت انگیز و سازنده حیات بشری در تربیت اسلامی مورد توجه قرار می گیرد. هنر در حقیقت مظهر خلاقیت های بشر است که شناخت و بهره برداری

Payam Noor University Ebook

PNUweb

...کتابخانه الکترونیک پیام نور...

از آن در حرکت تکاملی انسان به سوی خداوند یعنی
آفریننده نبوغ و استعداد‌های هنری تاثیر عمیقی دارد.
هنر نیز همانند دیگر محصولات اندیشه انسان باید در
جهت الهی و برای بهره برداری در حیات جامعه
مطرح باشد. لذا هر هنری قابل قبول نیست. هنر باید
جلوه الهی، انسانی داشته باشد و در خدمت انسان باشد.
به همین دلیل یکی از اهداف برجسته تربیتی اسلام به
پرورش روح زیبایی شناسی و لذت بردن از آن و ایجاد

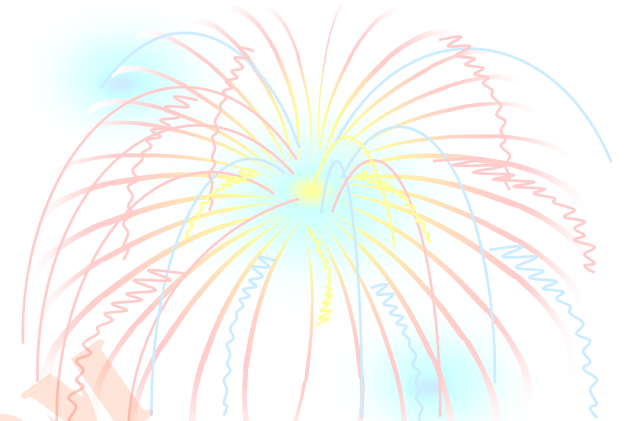

توانایی آفرینش و خلاقیت هنری در دانش آموزان است تا بتوانند مجموعه های بینهایت جهان هستی که به شدت به یکدیگر مربوط اند، در یابند و از این نظام زیبا لذت ببرند و دریافتهای خود را با زبان هنر نیز به دیگران انتقال دهند.

WWW.PNUWEB.COM

نقد و بررسی مکتب تربیتی اسلام

از تاسیس دارالفنون و رویکرد کشور به نظام های تربیتی غرب مسایل و مشکلاتی در تربیت نسلهای جوان این کشور اسلامی پدید آمده که چاره آن در بازگشت منطقی به خویشتن و شناختن روح اصلی تمدن و فرهنگ غرب و ایجاد توانایی رقابت با این فرهنگ و تمدن در میان امت اسلامی است تا بتواند به جای حرکت در مسیر تاریخ غرب خود تاریخ ساز جهان باشد.

تربیت اسلامی دارای ویژگی‌های خاصی است که این نظام تربیتی را نسبت به نظام‌های تربیتی دیگر در مقام برتری قرار می‌دهد و تربیت‌یافتگان این نظام تربیتی را بارزتر و شاخص‌تر از تربیت‌یافتگان سایر مکاتب می‌سازد. این ویژگی‌ها عبارتند از: آزادی و هدف‌ان‌یگانگی و شمول ویژگی‌های اصلی مدرسه، نظام منعطف‌اداری، محتوی کامل‌درسی، در نظر گرفتن کلیه روابط حاکم بر انسان، تعهد و مسئولیت و بالاخره خلوص نیت.

WWW*PNUeB*COM

پایان

